

19.YY ‘DAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL İTFAİyecİLERİN TARİHİ VE
GIYSİLERİNİN GÜNÜMÜZE KADARKİ DEĞİŞİMİ

Gamze TANYILDIZ

Lisans, Tekstil ve Moda Tasarımı, Beykent Üniversitesi 2014

Yüksek Lisans, Moda ve Tekstil Tasarımı, Işık Üniversitesi 2020

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne Yüksek Lisans (MA) derecesi ile
sunulmuştur.

İŞIK ÜNİVERSİTESİ

2020

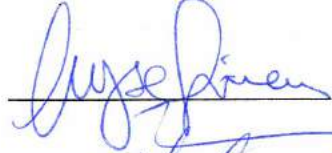
19.YY 'DAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL İTFAİyecİLERİN TARİHİ VE
GİYSİLERİNİN GÜNÜMÜZE KADARKİ DEĞİŞİMİ

GAMZE TANYILDIZ

ONAYLAYANLAR:

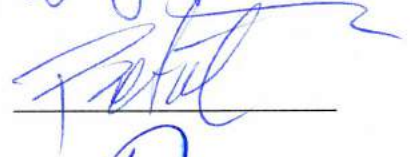
Doç. Ayşe GÜNAY
(Tez Danışmanı)

(Işık Üniversitesi)

Prof. Betül ATLI

(Işık Üniversitesi)

Yrd. Doç. Nuray ER BIYIKLI (Mimar Sinan Üniversitesi)

ONAY TARİHİ: 21/01/2020

19.YY ‘DAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL İTFAİYECİLERİN TARİHİ VE GİYSİLERİNİN GÜNÜMÜZE KADARKİ DEĞİŞİMİ

ÖZET

Giysiler, fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları karşılamaının yanı sıra ekonomik durum, toplumsal konum, meslek ve benzeri çok fazla unsuru yansıtan bir araç olarak da anlam kazanmaktadır. Meslek grubunu en iyi yansıtan giysiler ise şüphesiz üniformalardır. Üniformalar, aynı işi yapan kişilerin kılık ve kıyafetlerinde birlik ve beraberliği sağlamak, bir kıyafet standardı getirmek, yeri geldiğinde mesleğin içeriğine bağlı olarak kişinin bedensel bütünlüğüne ve becerilerine destek olmak için kullanılmaktadır.

Çalışmada tarihsel kronolojiye paralel şekilde öncelikle itfaiye ile ilgili kavramlar incelenmiş; sonrasında Osmanlıdaki ilk itfaiye müdahale grubu olarak nitelendirilebilecek Tulumbacılar döneminde giyilen kıyafet ve müdahale yöntemleri, Cumhuriyet öncesi Szechenyi Paşa ile Askeri İtfaiye Dönemi giysi ve ekipmanları, günümüz İstanbul itfaiyesi giysilerinin üniformalaşma süreci ele alınmıştır. Günümüzde itfaiye üniformaları özellikle de teknolojinin yardımıyla müdahale edeni alev, yüksek sıcaklık gibi tehlikelerden korumakta ve rahat hareket etmesine destek olmaktadır.

İstanbul’un ilk organize yangın müdahale teşkilatı olan tulumbacıların giysileri kurumsal bir üniforma görüntüsünden uzak, müdahale edeni yangın tehlikesinden korumayan bir nitelik sergilemektedir. Süreç içerisinde Szechenyi Paşa öncülüğünde bu teşkilat disiplin altında kurumsallaşmış ve daha koruyucu üniformalar kullanmaya başlamıştır. Bu teşkilat geleneği ve üniformalarında küçük değişiklikler olsa da 1990’lı yıllara kadar devam ettiğini söylemek mümkündür.1990’lı yıllardan itibaren teknolojinin gelişmesiyle koruyucu ve yanmaz kumaşlardan modern üniformalar üretilmiş ve kullanılmıştır. Bu üniformalar önceki dönemlere göre kullanışlı ve koruyucu olmakla beraber hala yanmazlık, vücudun nefes alması ve rahat hareket etmesi, rahat ve daha kısa sürede giyilebilmesi, beden ve üniforma arasındaki nem dengesinin ayarlanması vb. unsurları açısından araştırmalara devam edilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Üniforma, İtfaiye, İtfaiye Giysileri, Aksesuar, Szechenyi Paşa.

THE CHANGE OF HISTORY AND CLOTHING OF ISTANBUL FIREFIGHTERS FROM THE 19TH CENTURY TO PRESENT

ABSTRACT

In addition to meeting physiological and psychological needs, clothing also gains meaning as a tool that reflects many aspects of the economic situation, social position, profession and so on. The clothes that reflect the professional group the best are undoubtedly uniforms. Uniforms are used to provide unity and solidarity in the costumes and clothes of people who do the same job, to set a standard of clothing, to support the physical integrity and skills of the person depending on the content of the profession when necessary.

In parallel with the historical chronology, first of all, the concepts related to fire brigade were examined. Afterwards, the clothing and intervention methods worn during the Tulumbacılar period, which could be described as the first firefighting intervention group in the Ottoman Empire, the pre-Republican Szechenyi Pasha and the military firefighting period clothing and equipment, and the uniformization process of today's Istanbul firefighting clothing. Nowadays, firefighting uniforms protect the intervener, especially with the help of technology, from dangers such as flame, high temperature and support it to move comfortably.

The clothes of the jumpsuits, the first organized fire response organization in Istanbul, are far from an institutional uniform appearance and do not protect the respondent from the fire hazard. In the process, under the leadership of Szechenyi Pasha, this organization was institutionalized under discipline and started to use more protective uniforms. Although there are minor changes in this organizational tradition and uniforms, it is possible to say that it continued until the 1990s. Since the 1990s, with the development of technology, modern uniforms made of protective and fireproof fabrics were produced and used. Although these uniforms are useful and protective compared to previous periods, they are still non-combustible, breathing and comfortable movement of the body, wearing comfortable and shorter time, adjusting the moisture balance between the body and uniform, etc. It is possible to say that research should be continued in terms of its elements.

Key Words: Uniform, Firefighters, Firefighting Clothing, Accessories, Szechenyi Paşa.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin gerçekleşmesinde bilgi birikimini ve her türlü konuda özellikle manevi desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Sn. Doç. Ayşe GÜNAY'a sonsuz ve en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda kullanmış olduğum materyallerin temini konusunda yardımcı olan Fatma Berrin BİRTEK ile Batuhan SAKMAK arkadaşlarıma, paylaştıkları bilgi ve deneyimlerle bana yol gösteren İstanbul İtfaiye Daire Başkanlığı ile İtfaiye Müzesi'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca sevgi ve destekleri ile yanımda olduklarını hissettiren aileme ve yaşantımda her daim yanımda olan Ümit Tahsin TANYILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Gamze TANYILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
GÖRSELLER LİSTESİ	vi-viii
1.GİRİŞ	1
2.YANGIN HAKKINDA GENEL BİLGİLER	3
2.1 Yangın ve Yangınla Mücadele	3
2.2 İstanbul ve Yangın	4
3.İTFAİYE HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	9
3.1 İtfaiyenin Tanımı	9
3.2 İtfaiye Amblemi	10
3.3 İlk Tulumba ve İlk İtfaiye	11
3.3 19.Yüzyıl Tulumbacılar Dönem Giysileri	19
4.SZECHENYİ PAŞA HAKKINDA	33
4.1SzechenyiPaşa.....	33
4.2 Szechenyi Paşa ve Askeri İtfaiyenin Modernleştirilmesi 1874- 1922	35
4.3İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri 1896-1922	40
4.4 Szechenyi Paşa ve Askeri Dönem İtfaiye Giysileri.....	42
4.4.1 Yönetici Ceketini	43
4.4.2 Amir Ceketini	45
4.4.3 Er Ceketini.....	50
4.4.4 Şoför Ceketini	57
4.4.5 Köşklü Ceketini ve Ayakkabısı	58
4.4.6 Çizmeler	61
5. CUMHURİYET DÖNEMİNDE İTFAİYE.....	65
5.1 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Teşkilatı 1923-1990	65

5.2 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Giysileri.....	74
5.2.1 İtfaiye Müdürü Ceketİ	71
5.2.2 İtfaiye Çavuş Ceketİ	74
5.2.3 Er Ceketİ	76
5.3 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Miğferleri.....	81
5.4 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Şapkaları.....	83
5.5 Cumhuriyet Dönemi Armaları.....	87
6. GÜNÜMÜZ İTFAİYE DÖNEMİ 1990-2019.....	91
6.1 İstanbul İtfaiyesi.....	91
6.2 İstanbul İtfaiyesi Giysileri	95
6.3 Günümüz İtfaiye Biriminin Rütbeleri.....	96
6.4 Günümüz İtfaiyeci Giysileri	99
6.5 İtfaiyecilerin Yangına Müdahale Giysileri	104
6.5.1 Alüminize Giysileri.....	104
6.5.2 Koruyucu Giysileri.....	109
6.5.3 Koruyucu Giysilerin Özellikleri.....	120
7. SONUÇ.....	125
8. KAYNAKÇA	128
9. ÖZGEÇMİŞ.....	133

GÖRSELLER LİSTESİ

Resim 2.1 : İstanbul'da Bir Yangının Tasviri	5
Resim 2.2 : Mahalle Arasında Ahşap Evler ve Satıcılar, yak. 1880	7
Resim 2.3: 19.YY- Yangın Söndürmeye Koşan Tulumbacılar	8
Resim 3.2: İtfaiye Amblemi	10
Resim 3.3: 19.Yüzyıl 1285 Yılında Tulumbacılar	12
Resim 3.4: 19.Yüzyıl Arabalı Tulumba	13
Resim 3.5: İlk Motorlu Su Pompası	14
Resim3.6 : 19.Yüzyıl Tulumbacıların Eğitiminden Bir Görüntü	15
Resim 3.7: 19.Yüzyıl 1285 Yılında Tulumbacı	16
Resim 3.8: 19.Yüzyıl Tulumbacıların Molası	17
Resim 3.9: Gerçek Davut'un Yaptığı "Didon" Denilen Tulumba, "Didon Bozması" ve "Çardaklı Tulumba", 1716	18
Resim 3.10: Yangın Söndürmeye Giden Tulumbacılar	19
Resim 3.11: 19.Yüzyıl Tulumbacı Pantolonu-Dizlik	20
Resim 3.12: 19.Yüzyıl Tulumbacı Külahı	21
Resim 3.13: 19.Yüzyıl Tulumbacı Külahı	21
Resim 3.14: 19.Yüzyıl Tulumbacı Fesi	22
Resim 3.15: 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı	23
Resim 3.16: 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı	23
Resim 3.17: 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı- Şal	24
Resim 3.18: 19.Yüzyıl Yeniçeri Gömleği	25
Resim 3.19 : 19.Yüzyıl Delikanlı Gömleği	26
Resim 3.20 : 19.Yüzyıl Salta Ceket	27

Resim 3.21 : 19.Yüzyıl Salta – Bekçi Ceketi	28
Resim 3.22: 19.Yüzyıl Tulumbacı Reis Ceketi	29
Resim 3.23 : 19.Yüzyıl Tulumbacı Şalvarı	30
Resim 3.24: 19.Yüzyıl Tulumbacı Şalvarı	31
Resim3.25:19.Yüzyıl Saka Elbise Takımı (Ceket, Pantolon, Kemer).	32
Resim 4.1: Kont Szechenyi Paşa	34
Resim 4.2 :Askeri İtfaiye Taburu ve Szechenyi Paşa, Seraskerlik Binası Önünde Tatbikata Hazır Beklerken, 1880-90	36
Resim 4.3: Askeri İtfaiye Taburu ve Szechenyi Paşa, Seraskerlik Binası Önünde Tatbikata Hazır Beklerken, 1880-90	37
Resim 4.4 :Asakir- i Şahane Tulumba Alayı – 19.YY. Sonu 20.Y.Y Başı	38
Resim 4.5: Askeri Dönem İtfaiyecilerinden Bir Grup	39
Resim 4.6: İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri	40
Resim 4.7: İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri	41
Resim 4.8: Osmanlı İtfaiyesini Avrupa Usullerine Göre Modernize Eden Ödön Szechenyi ve İtfaiye Teşkilatının İdarecileri	42
Resim 4.9: Askeri Dönem Yönetici Ceketi	43
Resim 4.10: İtfaiye Yönetici Ceketi	44
Resim 4.11: Deniz İtfaiye Amir Ceketi	45
Resim 4.12: İtfaiye Amir Ceketi	46
Resim 4.13: İtfaiye Amir Ceketi	47
Resim 4.14: Ceket	48
Resim 4.15: Ceket	49
Resim 4.16: İtfaiye Yangın Er Ceketi	50
Resim 4.17: İtfaiye Yangın Er Ceketi	51

Resim 4.18: İtfaiye Yangın Er Ceketi	52
Resim 4.19: İtfaiye Yangın Er Ceketi	53
Resim 4.20: İtfaiye Er Takım Elbisesi	54
Resim 4.21: İtfaiye Er Takım Elbisesi	55
Resim 4.22: İtfaiye Er Takım Elbisesi	56
Resim 4.23: İtfaiye Şoför Ceketi	57
Resim 4.24 : Köşklü Ceketi	58
Resim 4.25: Köşklü Ayakkabısı	58
Resim 4.26 : İtfaiye Pantolonu	59
Resim 4.27: Kıbra Ceketi -Yelek	60
Resim 4.28 : İtfaiye Çizmeleri	61
Resim 4.29: İtfaiye Çizmeleri 1900- 1910	62
Resim 4.30: İtfaiye Çizmeleri 1900- 1910	63
Resim 5.1: İtfaiye Tahrip Müfrezesi -1929	66
Resim 5.2: İtfaiye Birimine Alınan Arasözlü ve Merdiveni Araç -1923	67
Resim 5.3: Gaz Maskeli İtfaiye Birimi – 1932	68
Resim 5.4: İtfaiye Arabası	69
Resim 5.5: Merkez İtfaiye Önünde Araçlarla İtfaiyeciler	69
Resim 5.6: İtfaiye Polisi Göreve Giderken, 1965	70
Resim 5.7: İtfaiye Müdürü Ceketi 1945-1960	71
Resim 5.8: İtfaiye Müdürü Ceketi 1945 – 1970	72
Resim 5.9: İtfaiye Müdürü Ceketi 1945 – 1970	73
Resim 5.10: İtfaiye Çavuş Ceketi 1955-1978	74
Resim 5.11: İtfaiye Çavuş Ceketi 1955 -1978	75
Resim 5.12: İtfaiye Er Ceketi 1960 – 1980	76

Resim 5.13: İtfaiye Er Takımı	77
Resim 5.14: İtfaiye Müdür Elbise Takımı	78
Resim 5.15: İtfaiye Er Takımı	79
Resim 5.16: İtfaiye Er Takımı	80
Resim 5.17: İtfaiye Birimlerinin Metal – Deri Miğfer	81
Resim 5.18: Metal – Deri Miğfer	82
Resim 5.19 : İtfaiye Biriminin Zapitan Kalpağı	83
Resim 5.20 : Zapitan Kalpağı	83
Resim 5.21: İtfaiyeci Müdür Şapkası	84
Resim 5.22 : İtfaiyeci Müdür Şapkası 1950	84
Resim 5.23: Müdür Şapkası 1970	85
Resim 5.24: Müdür Yardımcısı Şapkası 1960	85
Resim 5.25: İtfaiyeci Şapkası	86
Resim 5.26:İtfaiye Şapkası- 1950	86
Resim 5.27: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	87
Resim 5.28: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	87
Resim 5.29: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	88
Resim 5.30: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği 1945	88
Resim 5.31: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	89
Resim 5.32: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	89
Resim 5.33: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	90
Resim 5.34: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği	90
Resim 6.1: İki Kişinin Yaptığı Yangın Elbisesi Tatbikatından Bir Görüntü 2000	92
Resim 6.2: Yangın Söndürme Tatbikatı 2000	93
Resim 6.3: İtfaiye Erlerinin Tatbikatı 2000	93

Resim 6.4: Yangın Elbiselerinin Tatbikatı 2000	94
Resim 6.5: Günümüz İtfaiye Ekibi, 2017	95
Resim 6.6: Rütbe İşaretleri ve Görevleri	96
Resim 6.7: Rütbe işaretleri ve görevleri	97
Resim 6.8: Rütbe işaretleri ve görevleri	98
Resim 6.9: İdari İtfaiyeci Tişörtü ve Yazlık Gömleği	99
Resim 6.10:İdareci İtfaiyeci Çift Taraflı Giyilebilen Yelek	100
Resim 6.11:İdari İtfaiyeci Kışlık Gömlek	101
Resim 6.12: İtfaiyeci Reflektörlü Kaban	102
Resim 6.13: İtfaiyeci Kazağı ve Biyeli Mont	103
Resim 6.14:Alüminize Ateşe Yaklaşma Elbisesi	104
Resim 6.15 : Alüminize Ateşe Yaklaşma Ceket	105
Resim 6.16 : Alüminize Ateşe Yaklaşma Pantolonu	106
Resim 6.17: Alüminize Ateşe Yaklaşma Şapkası	107
Resim 6.18: Alüminize Ateşe Yaklaşma Şapkası	107
Resim 6.19: Alüminize Ateşe Yaklaşma Eldiveni	108
Resim 6.20: Alev Almaz İçlik	109
Resim 6.21: Yangına Müdahale Kıyafeti	110
Resim 6.22: Yangına Müdahale Kıyafeti	111
Resim 6.23: Yangına Müdahale Kıyafeti	111
Resim 6.24: Yangına Müdahale Ceket	112
Resim 6.25: Yangına Müdahale Kıyafeti Pantolonu	113
Resim 6.26: Yangına Müdahale Kıyafeti	114
Resim 6.27: Yangına Müdahale Kıyafeti	115
Resim 6.28: Yangına Müdahale Kıyafeti	115

Resim 6.29: Yangına Müdahale Kıyafeti	116
Resim 6.30: Yangına Müdahale Kıyafeti	116
Resim 6.31: Yangına Müdahale Kıyafeti	117
Resim 6.32: Yangına Müdahale Kıyafeti	118
Resim 6.33: Yangına Müdahale Kıyafeti	118
Resim 6.34 : Kimyasallara Müdahale Kıyafeti	119
Resim 6.35: Koruyucu Kıyafetin Karışımı	121
Resim 6.36 :Pamuklu Kumaş ile Aramid Lifli Koruyucu Kıyafetin Yanma Sonrası	122
Resim 6.37 : Nomex ile Pamuklu Kıyafetlerin Yanma Dereceleri	123
Resim 6.38: Alev Sızdırma Testi	123
Resim 6.39: Diğer Liflerden ve PBI Lifinden Yapılmış Kıyafet	124

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Üniforma giyim kültürünün önemli bir parçasıdır. Üniformaların pek çok işlevi vardır. Kişinin vücudunu çevresel ve doğal etmenlerden koruyan; toplumsal, siyasal, ekonomik ve mesleki konumu yansıtan bir göstergedir.

Tek biçimli, tekdüze, monoton anlamlarında kullanılan İtalyanca "Uniforme" kelimesi kendisinden sonra gelenin tek olduğunu niteleyen "uni" ile şekil, biçim, kalıp, görünüş, görünüm, üslup anlamındaki "forma" kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur. Latince kökenli olması nedeniyle Fransızca "Uniforme"; İngilizce "Uniform"; Almanca "Uniform" kelimeleri aynı anlama gelmektedir.

Üniformalar, kurumların çalışan personellerini farklı kılabilmek için ihtiyacını karşılama amacıyla bilinçle geliştirilmiş, kurum yönetiminin göstermek istediği imajın giysi yoluyla şekliyle edilmesinde kullanılmıştır.¹ Kurumsal kimliğin oluşmasını ve devamlılığını sağlamak, bu giysilerin kullanımındaki ilk amaç olsa da diğer bir amaç, kullanıcı personele konforlu ve verimli bir iş ortamı hazırlanmasına katkıda bulunmaktır.²

Üniformaların, çalışanların rahat hareket etmeleri, kendilerini hem psikolojik hem de fizyolojik açıdan rahat hissetmeleri, kullanışlılık, estetik görünümü, fonksiyonellik, vücuda uygunluk ve bazı durumlarda önde bazı durumlarda geri planda görünebilmelerini sağlayan özelliklere sahip olması gerekmektedir.³ Üniformaların konforlu bir yapıya sahip olması gerektiği kadar güvenli olması da gerekmektedir. İş

¹ Crane, D. (2003), *Moda ve Gündemleri* (Çeviri Özge Çelik) İstanbul, Ayrıntı Yayınları (Eserin orijinali 2000'de yayımlandı).

² Tezel, Z., Şahin, H. ve Şanlı, H. S. (2012). Konaklama tesislerinde çalışan personelin iş kıyafetinden memnun olma durumlarının incelenmesi: Antalya örneği. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (2), 33-42.

³ Gönen, E., Bayraktar, M. ve Özgen, Ö. (1991). Hazır giyim üretiminde antropometri. 3. *Ergonomi Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara, 118-131.

giysilerinde estetik kaygılar en aza indirgenerek renklerin uyarıcı ve koruyucu etkilerinden faydalanılacak şekilde düzenleme yapılmıştır. Belirli mesleklerde giyilen uniformalar işçiyi dışarıdan gelebilecek tehlikelerden koruduğu gibi, bazıları da uluslararası kurallara bağlı olduğu için toplum tarafından o meslek ile özdeşleştirilmiştir. Bu sebeple farklı renklerdeki giysi çalışanın görülebilirliğini arttırarak onu olası kazalardan koruyacağı düşünülmektedir.⁴

Tez kapsamında ilk olarak yanma ve yangın kavramları açıklanmış, yangınların sebep olduğu can ve mal kayıpları değerlendirilmiştir. Çalışmada bahsedildiği üzere yangınlar sırasında itfaiyeci ölümleri sanıldığı aksine yanma sonucu olmamaktadır. Yangın esnasındaki düzensizlik, anlık müdahalelerin karmaşık yapılarda olmasından kaynaklı ölümlerinin sebepleri değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde itfaiyenin tanımı ve tarihçesinden, yönetimin disiplinsiz olması ile yangına müdahalelerin kontrolsüzce artmasından kaynaklı Kont Szecheny'i itfaiye biriminin başına getirilmesiyle askeri düzenin başlaması ve 48 yıl boyunca önderlik yapan Kont çok sayıda başarılar imza attığı görülmektedir. Szecheny'nin ölümüyle birlikte itfaiye birimi cumhuriyet dönemine girmiş ve belediyeçilik anlayışı başlamıştır.

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar var olan düzen devam etmiş olup, gelişmiştir. Belediyeçilik dönemin başlamasıyla birçok alanda birimler kurulmuş, duraklama döneminde ise ekonomik durumun bozulmasıyla itfaiye giysileri yerine araç gereç üzerinde alımlar yapılmıştır. Teknolojinin gelmesiyle birlikte kullanılan ürün ve araçların müdahale anında hızlı ve güvenliliğin arttığı anlaşılmaktadır. Günümüz İstanbul itfaiyesinin teknolojik döneme girmesinin de beraberinde getirdiği yanmaz kumaşlar üzerinde yapılan deney ve çalışmalar neticesinde hareket alanlarıyla, kullanışlı ve güvenli buldukları giysilerle birlikte oluşan can ve mal kaybını en aza indirmeye çalıştıklarını değişen zaman diliminde görülmektedir.

⁴ Kanışkan, E. (2012). Giysi Seçiminde Renk. Curaoğlu, F. (Editör). Giysi Seçimi, Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2689, 74-97.

Çalışma sırasında söz konusu konularla ilgili dergi, gazete ve kitaplardan yararlanılmış, literatür taraması yapılarak akademik eserler incelenmiş ve ayrıca çalışma konusu görsellerle desteklenmiştir.

2.BÖLÜM

YANGIN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1 Yangın ve Yangınla Mücadele

Toplumun var olan yaşam alanını bozarak; maddi, manevi, can ve mal kayıplarına neden olan ekolojik olaylara afet denir.⁵ Afet bazen doğal yollarla bazen de doğal olmayan sebeplerden kaynaklı toplumların büyük oranda zarar görmesine yol açan bir olaydır. Afetlerin ortaya çıkışı tabiata, tabiat olaylarına veya ortaya çıkış özelliklerine dayanır.⁶

Yangınlar da aynı depremler gibi kısa süreli gelişen ve değişen büyük zararlara yol açan afetlerdir.⁷ Tarih de sıklıkla yaşanan bu olaya ‘ejderha’ ismini vermiştir.⁸ Yangın, zarara yol açan büyük ateş anlamına gelmektedir. Afetlerle ilgili yapılan tarih çalışmaları son zamanlarda giderek artmaya başlamıştır. Yangınların yarattığı hasarlar önemli bir yere sahiptir. Yangınları önleyebilmek için birçok yol düşünülmüştür. Ancak yapılan çalışmalar, yangınlarla mücadelede bulunan toplulukların yetersizliğinden, ekipmanların eksikliğinden kaynaklı kısmı olarak engellemeye çalışmışlardır.⁹

⁵ Akdur, Recep, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3, 21. Yüzyılda Türkiye 25-27 Ocak 2000, Ankara Üniversitesi Basımevi 2000.

⁶ ERLER, Mehmet Yavuz, XIX.Yüzyıldaki Bazı Afetler ve Osmanlı Yönetimi.” Türkler, C.13 (2002): 1384-1400.

⁷ TANIŞ, Cihat, Osmanlı Arşiv Belgelerinde 1903 Malazgirt Depremi, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 6/1: s.61-66.

⁸ N. Ahmet Banoğlu, (2008). İstanbul Cehennemi: Tarihte Büyük Yangınlar,1.Baskı, İstanbul: Kapı Yayınları, s.1.

⁹ TANIŞ, Cihat, 1956 Gerze Yangını: Bir İlçenin Kül Oluşu, Journal of International Social Research, 9/47, s. 301- 310.

2.2 İstanbul ve Yangın

İstanbul yüzyıllarca işgal edilmiş, mal kaybına uğramış, depremlerde yerle bir olduğu gibi, yangınlarda çok zarar vermiştir. Yangınlarda şehrin büyük bir kısmının zarar görüp hatta yok olduğu ifade edilmektedir. Sarayların, çarşıların, konakların, hanların, hamamların, eserlerin kitaplarla birlikte şehrin tarihi yapısı da zarar görmüştür. "İstanbul'un yangını, Anadolu'nun salgını" tekerlemeleri toplum tarafından söylenir hale gelmiştir. Halk arasında "Edirne'nin suyun fazlalığından dolayı batacağı, İstanbul ise çıkan yangınların bitmemesiyle ateşten yanacağı" şeklindeki varsayımına inananların sayısı artan yangınlardan sonra artmıştır. Sultan II. Mahmut (1808-39) zamanında ki bir depremden sonra, şair Keçecizade İzzet Molla tarafından (1785-1829) yıllarında bir şiirinde, "Ya Rabbi, sen bize depremin getirdiği felaketi verme, bize alıştığımız yangın afetini yeterli ölçüde ver" demektedir.¹⁰

Bazen hem deprem hem de yangın aynı anda başlamış ve İstanbul'u tahrip etmiş, şehrin yapısal dokusu ve tarihi tamamen değişmiştir. Ahşap evlerin yasaklanması ve taş malzemeyi özendirilen emirler yayımlansa da ekonomik gücünün zayıflığı ve afet sonrası hızlı bir şekilde inşa edilmesi gerekli kılındığından etkili olmamıştır. Defalarca kez çıkan yangınların şehrin büyük bir bölümünü yok etmiş, "İstanbul'un yangınları olmasaydı, evlerin eşiği altından olurdu"¹¹ sözü dillere tekrarlanıp durmuştur.

İstanbul'da da Bizans Dönemi'nde de büyük yangınlar olmuştur. Bizans dönemi yangınları genellikle bugünkü Beyazıt, Süleymaniye, Divan yolu, Unkapanı, Eminönü ve Haliç bölgelerinde etkili olmuştur. Ekonominin ve ticari ulaşım merkezlerinin önemli bölgelerinden olan Haliç'teki limanlar çevrelerindeki sur ve mendireklerle korunaklı olmalarına rağmen, bir kısmı burada başlayan, diğerleri de buradan beslenen yangınlar limanlara büyük zararlar vermiş, yaşam koşullarını sekteye uğratmıştır. Çünkü burada sadece limanlar değil, malların yüklenip boşaltılması kolay olsun diye

¹⁰ Ünver, Süheyl; "İstanbul'un İlk Yangın Kulesi", Hayat Tarih Mecmuası, Yıl 7, Sayı 9, s.36-40, İstanbul,1971.

¹¹ Deny, J.; "Tulumbadji ", E.J.Brills First Encyclopaedia of Islam 1913-1936, Ed.M.Th. Houtsma ve A.J. Wensinck,1927.

genellikle kıyı şeridinde inşa edilmiş olan ahşap depolar ve tahıl ambarları da yok olmuştur.¹²

Osmanlı döneminde ise yangınlar çoğunlukla dikkatsizlik, acemilik ve ihmaller sonucu çıkmıştır. Evlerin Isınma sistemleriyle mutfaklarda meydana gelen kazalar, ateşe dayalı üretim yapan imalathanelerdeki hatalar, kahvehane veya bekâr odalarında içilen tütün artıklarının söndürülmeden atılması, çeşitli büyüklüklerde yangınlara sebebiyet vermiştir. Kasten çıkarılan yangınlar ise genellikle efendilerinin görüşleriyle ters düşenler topluluklar, hırsız ve mal kaybına zarar vermek isteyen kişiler tarafından intikam alma düşüncelerinden ileri gelmiştir.¹³

Resim 2.1 : İstanbul'da Bir Yangının Tasviri

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yangınların her yıl artış göstermesinden, her yangının bir öncekinden daha tehlikeli olmaya başlaması üzerine, yangınları önleyici tedbirler arttırılmıştır. Birçok kez

¹² Wolfgang Müller-Wiener, Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı, çev. Erol Özbek, İstanbul 1988, s.7,16

¹³ Hrand D. Andreasyan, "Eremya Aelebi'nin Yangınlar Tarihi", TD, 1973, sy.27, s.60.

ferman çıkarılmış, Sultan II. Selim Dönemi'nde (1566-74) Eminönü'ndeki Yahudi mahallelerinde 1569 yılında çıkan hızla yayılıp yüzlerce ev ve işyeri kül olunca, her evde yangın söndürmede kullanılacak merdiven, su fiçisi bulundurulması buyrulur, yangınların çoğunluğu ocaklardan ve bacalardan çıktığı için Rumeli'den gelen acemi ustalara ocak yaptırılmaması istenir.¹⁴

Alınan tedbirlerin yetersiz kalması üzerine Sultan III. Murat, 12 Mart 1579 tarihinde bir fermanla halkın evlerinde bir merdiven ve su dolu fiçi bulundurmasını, herkesin yangın söndürmeye yardım etmesini ve tehlikeli yerlerin görevliler tarafından kontrol edilmesini emreder. Fermanı, Reşat Ekrem Koçu günümüz Türkçesiyle vermektedir: "İstanbul Kadısına Hüküm ki; İstanbul'un yangınsız kaldığı zaman nerdeyse bulunmamaktadır. Yangının başladığı anda farkına varıp anında önlem almak için müdahale de bulunmak alevlerin yükselmemesi için önemlidir. Toplumda yaşayan herkes, evinin çatısına kadar çıkabilecek bir uzunlukta merdiven bulunduracaktır. Alanda yaşayan herkes, evinde bir büyük fiçi dolusu su bulunduracaktır. Bir yerde yangın çıktığı an, herkes yangına müdahale edecek alandan ayrılmayacaktır. Toplumda bulunan herkes komşuları, yeniçeriler dahil olmak üzere yangını söndürmeye çalışacaktır. Sürekli olarak yangına maruz kalan alanlar tespit edilecek yangın tehlikesine fazla maruz bulunan yerler teftiş edilecektir. Evlerinde merdiven ve su dolu fiçi bulundurmayanları tespit edip subaşıya teslim edilecek ve cezaya çarptırılacaktır."¹⁵

¹⁴ Sakaoğlu, Necdet; "Osmanlı Dönemi Yangınları", İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, s.430, Tarih Vakfı,1993.

¹⁵Reşat Ekrem, Koçu; İstanbul Tulumacıları, s.9, Ana Yayınevi, İstanbul, 1981.

Resim 2.2: Mahalle Arasında Ahşap Evler ve Satıcılar, yak. 1880

Kaynak: Guillaume Berggren, Atatürk Kitaplığı Arşivi

İstanbul'da yangın söndürme görevi 1515 yılında Yeniçeri Ocağı'na verilmiştir.¹⁶ Yeniçeriler, 1720 yılına kadar İstanbul'da yangın çıktığı zaman, yeniçeri odalarında duran kanca, balta ve su kovası gibi malzemelerle yangın söndürmeye çalışırlarmış. İlk itfaiye teşkilatı 1720 yılında kurulmuş olup, bu teşkilat 106 sene sürmüş ve 1826 yılında yeniçeriler dağıtıldığı zamana kadar Yeniçeri Ocağı'na bağlı olan Tulumbacı Ocağı da kaldırılmıştır. Ocağın kaldırılmasından hemen sonra, mahalleler idarelere bağlanarak yarı askeri bir itfaiye birimi oluşturulmuştur. Bölgede bulunan belediye merkezlerinde bir tulumba ve sınırlı sayıda itfaiyeci bulundurulmaya başlanmış, ayrıca her mahallede mahalle gençlerinden oluşturulan ve 'tulumbacı' adı verilen gönüllü itfaiyeciler tarafından ilgi göstermeye başlanılmıştır. 1870 senesinde İstanbul'da meydana gelen büyük yangından sonra 1874 yılında askeri itfaiye alayı

¹⁶ Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı, Cilt 1, s.84, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988.

kurulmuş, askeri itfaiye teşkilatı 1923 yılında değiştirilerek, belediyelere bağlı bugünkü itfaiye teşkilatına dönüştürülmüştür.

Yangınları önlemek için ilk yönetmelik 1826 yılında çıkarılmıştır.¹⁷ Daha sonra, binaların kâgir yapılması ve ahşap binalar arasına yangın duvarı yapılması ile ilgili düzenlemelere gidilir ve İstanbul'un ilk şehir planı düzenlemesi 8 Haziran 1839 tarihinde bir ilmühaber ile başlatılır. İtfaiye konusunda görüş istenen yabancı uzmanlardan Radowitz, 22 Mart 1847 tarihli raporunda yangınların önlenmesi konusunda tavsiyelerde bulunmuştur.¹⁸

Resim 2.3: 19.YY- Yangın Söndürmeye Koşan Tulumbacılar

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Her evde, imkân ve gelir düzeyine göre; beşer onar hatta yirmişer adet su taşımaya yatkın sağlam boş kova bulundurulmasını, evlerin çatısına su dolu iki ya da dört büyük

¹⁷ Cezar, Mustafa; A.g.e., s.329.

¹⁸ Çelik, Yüksel; “Ateş Pervaneleri :Tulumbacılar”.Kadir Has Üniversitesi Rezzan Has Müzesi Kataloğu, s.32, İstanbul, 2011.

fiçı konulmasını, bunların içindeki suyun sıcak ve güneş ışınları nedeniyle küflenip hastalığa yol açmaması için periyodik olarak tazelenmesini, her mahallede üç dört evde bir merdiven bulundurulmasını, merdiven bulunan evlerin kapılarının üzerine siyah tahta üzerine beyaz boya ile merdiven resmi yapılan bir tabela konmasını tavsiye eder. Bu tavsiyelerden sonra 1848 yılında yayınlanan ve yapılarla ilgili ilk tüzük olan Ebniye Nizamnamesi'nin esas amacı binaların düzenlenmesi amacı ise yangınların genişlemesini önlemektir.¹⁹ Yangın alanlarını ayırma ve birleştirme yetkisi veren maddeler ilave edilir. Yeni yapım tekniği olan taş veya tuğladan yapıların avantajları ve uygulama tipleri tanımlanır.²⁰ Ne var ki, yangınlarda taş binalar da kurtarılamaz.

3.BÖLÜM

İTFAİYE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.1 İtfaiyenin Tanımı

Arapça' da itfa kelimesi “yok etme, yangını kontrol altına” alma anlamında kullanılır. İtfaiye ise yangın söndürmeyle görevli kişiler ve müdahale malzemelerinin hepsi için kullanılan bir kelime olup Osmanlı Devleti'nde yangına müdahale etme bu ad altında 19. yüzyıldan itibaren teşkilatlandırılmıştır.²¹

İtfaiye; hem yangını kontrol altına alma işlemine, hem de ekipte bulunan ekibe verilen isimdir. İtfaiye birimleri, bütün ülkelerde kabul edilmiş en bilinen acil durum birimidir. İlk kuruldukları yıllarda sadece yangın söndürme mücadelesi gibi az sayıda bir görev alanına sahip bu kuruluşlar, günümüzde daha yaygın bir alanda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Yangınla mücadelenin dışında, her alanda arama kurtarma faaliyetleri, acil durum koordinasyonları, acil yardım hizmetleri, tehlike önleyici

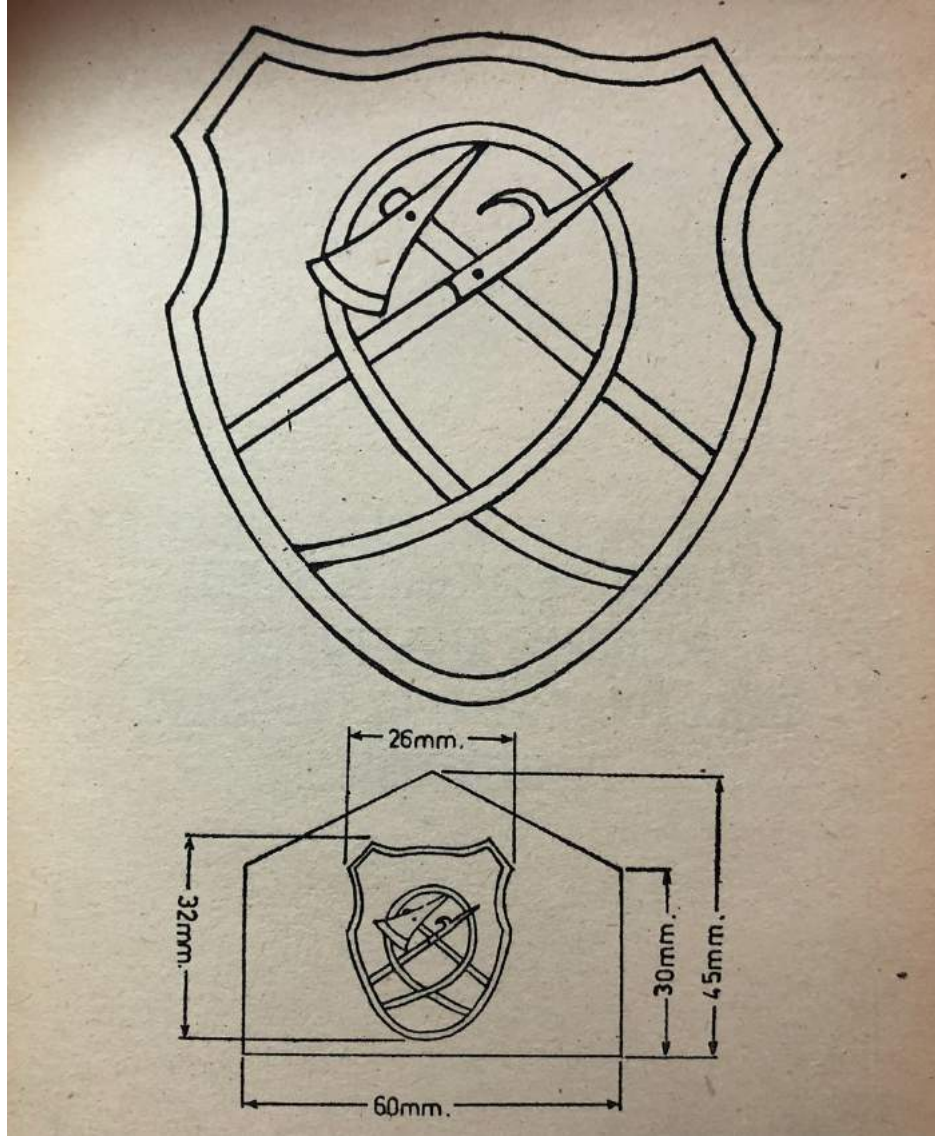
¹⁹ Tekeli, İlhan; “Osmanlı İmparatorluğu'nda Kent Planlama Pratiğinin Gelişimi ve Kültürel Mirasın Korunmasında Etkileri”, Ed. Vecdi Akyüz, Seyfettin Ünlü, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler, Cilt 1, s.367, İlke Yayınları, İstanbul, 1996.

²⁰ Karabay, Hatice; “İstanbul Alev Alev”, Tarih ve Düşünce, Sayı 44, s.34, İstanbul, Kasım 2003.

²¹İtfaiye, <https://islamansiklopedisi.org.tr/itfaiye> (Erişim Tarihi 2.02.2020)

faaliyetler, halkın acil durumlara karşı eğitimi vb. görevler itfaiye birimi tarafından yönetilmektedir.²²

3.2 İtfaiye Amblemi

Resim 3.2: İtfaiye Amblemi

Kaynak: İtfaiye Teşkillerinin Kuruluş Görev, Eğitim ve Denetim Esaslarına Dair Yönetmelik, 1985

²² Coppola, D.P. ve Maloney, E.K. (2009), *Communicating Emergency Preparedness: Strategies for Creating Disaster Resilient Public*, CRC Press.

3.3 İlk Tulumba ve İlk İtfaiye

Osmanlı İmparatorluğun’ da ilk itfaiye teşkilatının kurulması, 18.yüzyıl’ın başlarında rastlanmaktadır. Bu süreye kadar yangınlarda, toplumun kendi çabaları ile gönüllü olan halk ile söndürme dayanışması yürütülmüştür. Osmanlı Devleti’nde bu günkü anlamıyla belediye hizmetinde yer alan mahalle ve lonca teşkilatları, yangınla mücadele ve itfaiye hizmetlerin etkinliklerinde yarar sağlamışlardır. İtfaiye birimleri kurulmadan önce, herhangi bir yangın meydana geldiğinde mevki ayrımı yapılmaksızın tüm devlet görevlileri de dahil olmak üzere ilgilendikleri işleri bırakıp yangın alanına giderek yangını söndürmeye çalışmışlardır. Büyük yangınların çıkması sırasında padişahların dahi direk olarak yangınlarla ilgilendiği ve müdahale için yardım ettiği bildirilmektedir.²³

İstanbul’da, 16. yüzyıla kadar yangın söndürmekle görevli herhangi bir birim kurulmamıştır. Yangın söndürme araç ve gereçleri kapalı kubbe yapısındaki çarşıda durur ve yangın olduğu zaman kim gelirse bunları alıp yangın söndürmeye giderlerdi. 1509 yılındaki büyük depremden sonra ahşap binalarla birlikte yangınlar artmaya başlamış ve 25 Ağustos 1515 günü sabaha karşı kapalı kubbe yapısındaki çarşının içinde olan bir bozahanede başlayan yangında, kimin ne yaptığı belli olmayan bir kargaşa içinde İstanbul’un büyük bir bölümü yanmıştır.²⁴ Bunun üzerine, kargaşalığı ve belirsizliği önlemek için Yavuz Sultan Selim (1512-20) yangınları söndürmekle Yeniçeri Ocağı’nı görevlendirmiştir.²⁵

²³ Özgür, H. ve Azaklı, S. (2001), Osmanlı’da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 153-172.

²⁴ Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; A.g.e., s.84.

²⁵ Sertoğlu, Midhat; “İlk Yangın Tulumbası ve Tulumbacılar”, Yıllar Boyu Tarih Dergisi, Sayı 2, s.12, Şubat 1980.

Resim 3.3: 19.Yüzyıl 1285 Yılında Tulumbacılar

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yeniçeriler, bu tarihten itibaren 1720 yılına kadar İstanbul'da yangın çıktığı bir zaman, belediye tarafından temin edilen ve yeniçeri odalarında bulundurdukları kanca, balta, su kovası gibi yangına müdahale aletleri ile yangınları söndürmüşlerdir. Bu dönemde yayınlanmış olan bir yazılı emirle toplumda yaşayan herkesin evinde bir şişe su, çatıya ulaşacak büyüklükte bir merdiven, aletlerden kazma ve kürek bulundurma zorunluluğu getirilmiştir.²⁶ Yardım edilmesi gereken zaman yeniçerilere Acemioğlanlar Ocağı da yardım etmiş, yangın söndüren yeniçerilerle acemioğlanların başarılı olanları ödüllendirilmiş ve içlerinden fazla başarılı görülenler terfi ettirilerek ödüllendirilmiştir.

²⁶ Gültek, M. (1984), Yangınla Mücadele Sanayide ve Günlük Yaşantımızda Esasları, MESS Eğitim Kitapları Dizisi- 7.

Resim 3.4: 19.Yüzyıl Arabalı Tulumba

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Bugünkü itfaiye teşkilatımızın kurucusu ve itfaiyecilerin piri olarak 'Gerçek Davut' bilinir. İstanbul'da ilk tulumba, 1716 yılında Davut tarafından yapılmıştır. Asıl adı Davit olan Gerçek Davut, 1715 yılında 10 kişilik ailesiyle Fransa'dan İstanbul'a gelir ve Galata'ya yerleşir. Fransız asıllı olan Cevahirci Marşan, Davut'u Fransız Elçiliği'ne ihbar eder, onu zehirleyerek öldürmek isterler ancak başarısız olurlar. Kaptan-ı Derya İbrahim Paşa ile gönüllü olarak Venedik Seferi'ne katılır ve üstün başarılar gösterir. Sefer dönüşü Müslüman olur ve Müslüman olduktan sonra, Davit yerine muadili olan 'Davut' ismini alır ve daha sonra da başına 'gerçek' sıfatı eklenir.

Resim 3.5: İlk Motorlu Su Pompası

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Bina sayısının artışına bağlı olarak yangınların sayısı da sürekli artar ve 18. yüzyılın başlarında İstanbul'u kasıp kavuran büyük yangınlar meydana gelir. 1718 yılında Tüfekhane' de çıkan yangında Yeniçeri Sarayı zor kurtarılır, aynı yıl Tophane'de büyük bir yangın olur ve bir yıl sonra, 22 Temmuz 1719 gecesi Gedik Paşa semtinde çıkan yangın yerine gelen Sultan III. Ahmet (1703-30), Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, yeniçeri ağası ve diğer yüksek devlet adamları yangın sırasında Gerçek Davut'un tulumbası ile gösterdiği başarıyı izlemişlerdir. Gerçek Davut'un başarılarını gören Nevşehirli Damat İbrahim Paşa 1720 yılında, Yeniçeri Ocağı'na bağlı olan ve acemi oğlanlarından oluşturulan Dergahı Ali Tulumbacı Ocağı'nı kurdurur ve Gerçek Davut'u yangını söndürme, kontrol altına aldığı noktalarda gösterdiği üstün başarılarından dolayı Davut'a, tulumbacıların başına getirilmesi için atamış ve emrine

bir tabur kumandanı, bir usta yazıcı, bir çavuş, bir çavuş yardımcısı ve bir odabaşı ile 50 nefer verilerek Tulumba Ocağı oluşturulmuştur.²⁷

Davut, tulumbacıbaşı olduktan sonra 'ağa' unvanını alır ve daha sonraları Gerçek Davut Ağa olarak anılır. Gerçek Davut, 1720 yılında kurulan Dergâh-ı Ali Yeniçeriler Tulumbacı Ocağı'nda, tulumbacıbaşı olarak ölümüne değin (1733) görev yapmıştır. Mezarı Haseki Hastanesi içinde kaldığından ve ortasına dikilen çitlembik ağacı çok büyüdüğünden, mezar 1963 yılında Edirnekapı İtfaiye Şehitliği'ne nakledilmiştir.

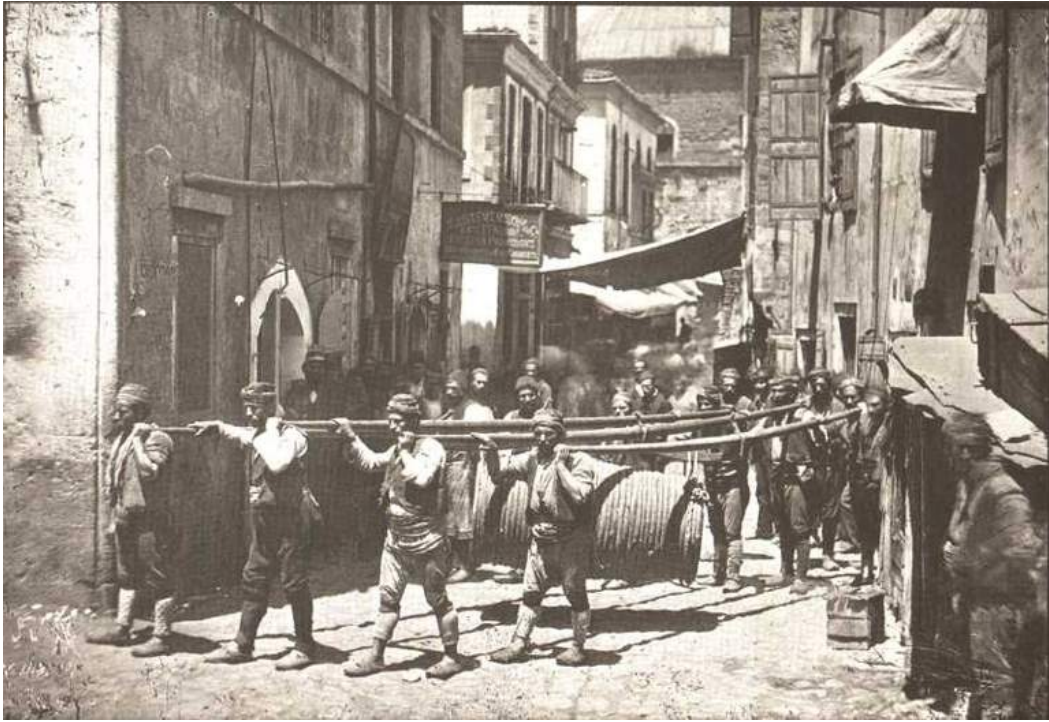
Resim 3.6 : 19.Yüzyıl Tulumbacıların Eğitiminden Bir Görüntü

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

İlk tulumbayı yapan, ilk tulumbacıbaşı olan Gerçek Davut'un, günümüzde Edirnekapı Şehitliği'nde bulunan mezar taşının üzerindeki önemli bir tarihi belge niteliğindedir ve Gerçek Davut'un hayatını anlatmaktadır. Davut Ağa'nın ilk tulumbayı

²⁷ Tural, E. (2004), Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika'da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 13(1), 67-91.

nasıl yaptığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla beraber, o tarihlerde tulumbanın Fransa'nın başkenti Paris'te kullanıldığı ve Fransa'da iken tulumba imalatını gördüğü ve hatta itfaiyede çalışmış olduğu varsayılmaktadır. Fransa'dan Hollanda'ya göç etmiş ve burada bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a gelmiş olduğu için, tulumbayı Fransa'nın diğer şehirlerinde veya Hollanda'da görmüş olabileceği de tahmin edilmektedir. İlk tulumba, suyu kırbalarla, atlı ve arka sakalar tarafından taşınma ve doldurma yapılması, sızdırmaz özelliği bulunmayan ve sadece su basılabilen bir tulumba çeşididir.²⁸

Resim 3.7: 19.Yüzyıl 1285 Yılında Tulumbacı

Kaynak: <http://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/tulumbacilar.html>

²⁸ Abdurrahman Kılıç, İstanbul Yangın Kuleleri ve Çığırkanları, 1.Baskı, İstanbul: Yem Yayın, 2019.

Resim 3.8: 19.Yüzyıl Tulumbacıların Molası

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Gerçek Davud Ağa'nın yaptığı ilk yangın tulumbası İstanbul Belediyesi İtfaiye Müzesi'ndedir. Suyu arka sakaları ve atlı sakalar ile taşınıp doldurulan ve işi ateşe sadece su basmak olan 130 kilo ağırlığında bir tulumbadır. Çardak şeklinde benzetilmiş olup, üst kısmı 120 kilodan daha çok ağırlıkta demir boru şeklinde yapılmış olduğu için sonraları bırakılarak daha kolay ve hafif şekli tasarlanmaya çalışılmıştır. Gerçek Davud' un yapmış olduğu tulumbaya 'Didon' ve onun yerini alan değiştirilmiş adına diğer adıyla tulumbalara 'Didon Bozması' denilmektedir.²⁹

²⁹ Reşad Ekrem Koçu, İstanbul Tulumbacıları, İstanbul: Ana Yayınevi,1981.

Resim 3.9: Gerçek Davut'un Yaptığı "Didon" Denilen Tulumba, "Didon Bozması" ve "Çardaklı Tulumba", 1716.

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Ancak bu dönemde meydana gelen yangınlarda itfaiye teşkilatı yeterince başarılı olamamış ve çok sayıda bina zarar görmüştür. Yangın sonucunda zarara uğrayan toplumdaki insanlara devlet tarafından yapılmış olan yardımlar bütçeye ağır gelmiş ve zorlamıştır. Bu olaylardan kaynaklı modern bir itfaiye teşkilatının kurulmasını gerekli kılmıştır.³⁰ İtfaiye teşkilatının modernliği için Avrupa ülkelerindeki yapılanmalar ve yasal düzenlemeler incelenmiş ve Macaristan'daki uygulamaların üstünlüğüne kanaat getirilerek, Budapeşte İtfaiye Alay Kumandanı Szechenyi kurulacak yeni teşkilatın başına getirilmiştir. Szechenyi'nin çalışmaları neticesinde İstanbul Hassa Ordusuna bağlı İtfaiye Alayı kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda boğazda bulunan ahşap evlerin yangınlarına müdahale edebilmek için Deniz İtfaiyesi kurulmuştur.³¹

³⁰ Taşkın, H. (2012), Afet ve Acil Durum Yönetiminde İtfaiyenin Rolü ve Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.s.73.

³¹ Tural, E. (2004), Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika'da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 13(1), 67-91.

3.4 19.Yüzyıl Tulumbacılar Dönem Giysileri

Resim 3.10: Yangın Söndürmeye Giden Tulumbacılar

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacıların yangına müdahale sırasında üzerinde kendilerine özgün numaralar bulunan bakırdan yapılmış bir miğfer veya baret takarlardı. Zamanla değişmiş ve yerini keçe külah ve fes almıştır. Yine "pataküta" veya "patatoka" denilen: yakası kadifeli, kollu yelek şeklinde bir mintan* giyerlerdi ve bunların üzerinde hangi semtin tulumbasına mensup olduklarını gösteren işaretleri veya amblemleri bulunurdu. Alta ise "dizlik" denen ve kispete* benzeyen yarım bir pantolon, ayaklarına ise "kamerçin"

* Yakasız, uzun kollu erkek gömleğidir.

* Yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon.

denilen bir pabuç giyerlerdi. Ancak zamanla bu kıyafetler de giderek farklılaştığı ve herhangi bir standardı kalmadığı görülmektedir.³²

Resim 3.11: 19.Yüzyıl Tulumbacı Pantolonu-Dizlik

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacıların giymiş olduğu pantolonlar (Resim 3.11) krem- bordo vb. renklerde oluşan pamuklu kumaştan yapılan dizlik körüklü şekilde olup diz kapaklarının altına kadar inmektedir. Genişliği 68 cm uzunluğu 87 cm'dir. Büyüklükleri ise standarttır.

³² Kadir Has Üniversitesi Rezan Has Müzesi, Ateş Pervaneleri: Tulumbacılar, 1.Baskı, İstanbul, 2011, s.11.

Resim 3.12: 19.Yüzyıl Tulumbacı Külahı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler M d rl g  İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacı külahı olarak kullanılan ağız kısmı oval bir biçimde geniş olup tepe noktasına kadar sistemli bir biçimde daralan ve piramit bir Şekil oluşturan külah y n keçeden dikilerek oluşturulmuştur. Keeler birkaç kat olup, sıkıştırılmıştır. Genişliği 20 cm uzunluğu 29 cm'dir.

Resim 3.13: 19.Yüzyıl Tulumbacı Külahı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler M d rl g  İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Farklı bir tulumbacı külahı (Resim 3.13) görüldüğü üzere y nden dikey çizgili olarak örülmüş, tepesinde kendi ipinden bir ponpon dikilidir. Evlerin yüksekliklerin kısa olması, yangın anında kafalarını çarptıklarında ağrıya yol açmaması için tepesine ponpon yapılmıştır. Yanlarında kulakları örtmek için ek parçalar örülü olup uçları

inceltiilmiş bađcıklar Őeklindedir. Yuvarlak dűz bir form teŐkil etmektedir. GeniŐliđi 17 cm uzunluđu 30 cm'dir.

Resim 3.14: 19.Yűzyıl Tulumbacı Fesi

Kaynak: İ.B.B. Kűtűphane ve Műzeler Műdűrlűđu İtfaiye Műzesi Koleksiyonu

Resim 3.14 gűrűldűđu űzere yangın anında műdahale iŐin koŐan Tulumbacıların taktıkları tepeden ađız kısımlarına dođru geniŐleyen piramit bir formda oluŐturulmuŐ olup, gűvde kısmı dűzensiz bir Őekildedir. Ađız bűlgesi dairesel bir formdadır. Kırmızı renkli ve yumuŐak yűn kumaŐtan yapılmıŐ bir festir. GeniŐliđi 16 cm uzunluđu 20 cm'dir.

Resim 3.15: 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 3.16 : 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacıların beline taktıkları dikdörtgen bir formda olan, kısa kenarları (baş taraflar) dikiş makinası ile dikilmiş, kırmızı- bej vb. renklerden oluşan düz kumaştandır. Genişliği 16 cm uzunluğu 28 cm'dir.

Resim 3.17: 19.Yüzyıl Tulumbacı Kuşağı- Şal

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 3.17 görülen şal kare formdan oluşturulmuş, dış bordürleri makine dikişli, yüzey bölgesi dokumalı; sarı, kırmızı, yeşil ve mavi renkler de karışık şekilde oluşturulmuş tulumbacı kuşağıdır. Genişliği 80 cm uzunluğu 84 cm'dir.

Resim 3.18: 19.Yüzyıl Yeniçeri Gömleği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yeniçerilerin giydiği kolsuz, ön kısmı iki parçadan yapılmış gömlek üçgen kesimlidir. Kemik renginden üretilmiş, pamuklu kumaştan yapılmış bir gömlektir. Genişliği 54 cm uzunluğu 67 cm'dir.

Resim 3.19 : 19.Yüzyıl Delikanlı Gömleği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yangına müdahale anında kolları uzun yuvarlak düz yakalı, uzun kollu sağ omuz bölgesi ve bilek kısımları serbest olarak tasarlanmış bir gömlektir. Gri renk, pamuklu kumaştan yapılmıştır. Genişliği 46 cm uzunluğu 64 cm'dir.

Resim 3.20 : 19.Yüzyıl Salta Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Saltaların giydiği yuvarlak yakalı, uzun kollu, omuzdan eteklere doğru sabit genişliktedir. Yakalardan etek kısma doğru sırma* bordürlüdür. Bilek kısımlarında sırma işlemelidir. Genişliği 50 cm uzunluğu 46 cm'dir.

* Altın suyuna batırılarak yaldızlanmış ya da yaldızsız ince gümüş tel veya rütbe belirten şerittir.

Resim 3.21 : 19.Yüzyıl Salta – Bekçi Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacıların önünde giden bekçinin giydiği cepkendir. Kumaştan yapılmış, çapraz düğmelidir. Alttan tek iliklidir. İki yanda dörder tane top şeklinde düğmeleri vardır. Yaka ve gövde etrafı ön cepheden sırma biyelidir. Cepkenin önü kendi renginden nakışlıdır. Uzun kollu olup kol ağızları dirsek bölgesine kadar nakışlıdır. Arkası geniş kuşak halinde dikey olarak ayrı pamuklu parçadan dikilmiştir. Aynı kumaş kolun iç yüzeyinde de dikilmiştir. Renk pembemsi gridir. Etek kısmından tek düğmeyle iliklidir. Genişliği 160 cm uzunluğu 46 cm'dir.

Resim 3.22: 19.Yüzyıl Tulumbacı Reis Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 3.22 'de görüldüğü üzere kahverengi kumaştan, kapüşonlu kısa ceket önden ilikli ve çift sıra kumaş düğmeli 6x8 ilikler şeritle çevrilmiş önde aplikeli, harçlı süs cepleri simli kolları yırtmaçlı ve içten kadife astar detaylıdır. Kol üstleri kadife applike ve ince harçlarla bitkisel süslemeli omuzlarda kadife apoletlerden biri madeni düğmeli olup üzeri eski Türkçe "asker" ve rakamlar yazılıdır. Omuz dikişleri harçlıdır. Kapüşon kenarları ve ön kenarları harçla çevrilidir. Genişliği 65cm uzunluğu 45cm'dir.

Resim 3.23 : 19.Yüzyıl Tulumbacı Şalvarı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacıların giydiği şalvar açık kahverenginde, önü açık, bel kısmı açık kahverengi kumaşla bağlama ipi veya lastik geçirilecek şekilde dikilmiştir. Sağ ve sol tarafta cepler bulunmaktadır. Ceplerin kenarları dıştan yeşil biyeli şekilde dikilmiştir. Şalvarın arka tarafından bir çift aşağıya doğru inen makine dikişi mevcuttur. Paçaların kenarları makine dikişli yeşil biyeli olup paça içleri bilek üzerinden diz altına kadar içten kahverengi astarlıdır. Bel kısmından ip geçirilerek önde düğümlenmiştir. Genişliği 55cm uzunluğu 100 cm'dir. Yün keçeden üretilmiştir.

Resim 3.24: 19.Yüzyıl Tulumbacı Şalvarı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Tulumbacı şalvarı yünden üretilmiş olup koyu kahverengi, önü kapalı, bel kısmı siyah kumaşla bağlama ipi veya lastik geçirilecek şekilde dikilmiştir. Şalvarın sağ ve sol tarafında cepleri olup, cepler makine dikişi ile yapılmış geniş bir çerçeve içine alınmıştır. Ceplerin kenarları makine dikişli olup, parça kenarları zigzag makine dikişlidir. Genişliği 64 cm uzunluğu 100 cm'dir.

Resim 3.25: 19.Yüzyıl Saka Elbise Takımı (Ceket, Pantolon, Kemer)

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Sakaların giydikleri resim 3.25 görüldüğü üzere ceket, pantolon ve kemerden oluşan üç parça takım kıyafetidir.

Yukarıda görülen ceket: Düz yakalı, uzun kollu, omuzlardan eteklere doğru genişleyen bir forma sahiptir. Ön tarafı açık, bordürleri dikişli ve iki adet düğmelidir. Her iki yanda birer cep mevcuttur.

Pantolon: Geniş bir bel bölgesi, tek düğmeli çukurluk ile belden paçalara doğru daralan bir forma sahiptir. Bağlantı yerleri, bordürleri dikişlidir.

Kemer: Dikdörtgen bir formda bağlantı yeri deriden, orta kısmı şeritler halinde, kilim tarzında dokuma şeklindedir. Üzerinde demir halkalar mevcuttur.

İstanbul yangınlarının artmasından kaynaklı maddi manevi kayıpları engellemek adına müdahale için oluşturulan Tulumbacılar olarak adlandırılan itfaiye birimi kurulmuştur. Tulumbacılar döneminde, itfaiye alanına gittikleri anda giydikleri kostümleri yukarıda belirtilen resimlerde görmekteyiz. Resim xx görülen bellerine taktıkları kuşaklar araç-gereç taşıyabilmeleri için kullanılmıştır. Resim xx gibi giyilen yarım diz altına gelen pantolonlar ise beyaz renkte olup şalvar biçiminde görülmektedir. Müdahale esnasında hareket alanlarını kısıtlamadıkları düşünülmektedir. Resim xx başlarına taktıkları fesler keçeden üretilmiş olup birkaç kat sıkıştırılarak üretilmiştir. Bunun sebebi ise yangın anında hızlı bir şekilde alev almaması ve korunaklı olmasıdır. Dönemin şartları ve ekonomik gücün gereklilikleri itfaiye alanına destek ve yatırım sağlayamamıştır.

4.BÖLÜM

SZECHENYİ PAŞA HAKKINDA

4.1 Szechenyi Paşa

14 Aralık 1839 yılında Bratislava’da dünyaya gelen Ödön Szechenyi, Macaristan’ın siyaset ve kültür tarihinde izler bırakmış bir aileden gelmektedir. Dedesi Ferenc Szechenyi, Macaristanda ki Milli Kütüphanesi’ni kuran kişidir. Babası Istvan Szechenyi, Napolyon’la yapılmış savaflara yüzbaşı rütbesiyle Avusturya ordusunda görev yapmış, savaştan sonra Macar Bilimler Akademisi’ni kurmuştur.

Resim 4.1: Kont Szechenyi Paşa

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Ödön Szechenyi küçük yaşlarda denizciliğe merak sardığı için ailesi kendisini denizcilik okuluna göndermiştir. Erken yaşta gemi kaptanı olmuştur. Avrupa sahillerini ve Amerika'nın önemli bir kısmını dolaşmıştır. Daha sonra gittiği Londra'da başka bir mesleğe yönelerek o dönemde çok düzenli olan Londra İtfaiye Tugayı'na girmiştir. Yüzbaşı Shaw'ın kumandasında üç yıl mesleğini geliştirmiştir. Değişik şartlarda farklı sistemler geliştirmek amacıyla çalışmalarını Avrupa ve Amerika'da araştırmalar yaparak sürdürmüştür. Birikimlerini kendi vatanında değerlendirmek isteğiyle Viyana'ya dönmüştür. Bunlardan çok etkilenen İmparator Fransuva Joseph onu 12.000 mecutlu Viyana ve Peşte İtfaiye Alayı'nın başına geçirmiştir. Peşte'de 1870'te yeni bir itfaiye teşkilâtı kurmuştur. Çağın en büyük olaylarından biri olarak

nitelendirilen 1873 yılında gerçekleşen Vagon Fabrikası yangınında Budapeşte'nin bütün itfaiye ekiplerini yönetmiştir. Nihayet Macar Milli İtfaiye Birliği başkanlığına seçildi.³³

4.2 Szechenyi Paşa ve Askeri İtfaiyenin Modernleştirilmesi 1874-1922

Szechenyi Paşa ve Askeri İtfaiye Türk itfaiye tarihi, modern itfaiye teşkilatının kurulmasının Szechenyi Paşa ile başladığını görüyoruz. 1870 yılında Beyoğlu'nda çıkan bir yangın, itfaiye işindeki geri kalmışlığı gözler önüne sermişti. Çoğunluğu taş ev olan 3.000'den fazla yapıyı kül eden ve can kaybına yol açan bu afetin ardından hükümet, itfaiye hizmetini düzene sokmak üzere harekete geçmiştir. Çok fazla can ve mal kaybının sonucunda araştırmalara başlanılmıştır. Avrupa kentlerindeki yangın söndürme taktikleri ve kuralları hakkında bilgi toplandı. Macaristanda ki sistem ve tekniğin hepsinden daha gelişmiş düzeyde olduğu görüldü. Bu başarının mimarı ise, Avrupa'da birçok yangın söndürme işini yöneten Kont Szechenyi idi.³⁴

Dönemin başında olan Sultan Abdülaziz'in talebiyle Avrupa ülkelerindeki itfaiye birimi sorgulanmış ve dönemin en gelişmiş itfaiye biriminin Macaristan İtfaiye Teşkilatı olduğu araştırmalar sonucu görülmüştür. Bunun üzerine Macaristan'dan Kont Edmond Szechenyi, 1871 yılında gerçekleştirdiği ziyaretinin sonrasında 1874 yılında İstanbul'a ısrar edilerek çağırılmıştır.³⁵ Kont Szechenyi, İstanbul'a geldiği anda, hazırlık çalışmalarının tamamlanmasının ve izinlerin alınmasının ardından ordu bünyesinde, iki asker birliği bir itfaiye alayı kurmuştur. İki veya dört at koşulmuş tulumba arabaları kullanır. İtfaiyenin askeri disiplinde çalışma düzenini hazırlar. Kurduğu bu birim yangınlarda hızlı bir çalışma içerisinde büyük başarı sağlamıştır. Bunun üzerine 1877 yılında Sultan II. Abdülhamit Han tarafından kendisine paşalık rütbesi ve büyük yetki verilir. İki asker birliği daha kurması için imkân sağlanır. Taburlar; Seraskerlik Binası'nda (günümüzde İstanbul Üniversitesi Merkez Binası),

³³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/odon-secenyi-pasa> (Erişim Tarihi 8.01.2020)

³⁴Osman Nuri, Mecelle-i Umur-ı Belediye, İstanbul 1332, I, 1189.

³⁵Jeno, Roncsik; Grof Szechenyi Ödön, Kiadta A Magyar Orszagos Tozolto Szövetseg, s.14, Debrecen, 1938.

Kasımpaşa Bahriye Kışlası'nda, Taksim Topçu Kışlası'nda ve Selimiye Kışlası'nda konuşlandırılır.³⁶

Resim 4.2: Askeri İtfaiye Taburu ve Szechenyi Paşa, Seraskerlik Binası Önünde Tatbikata Hazır Beklerken, 1880-90.

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Szechenyi Paşa, sahil kıyılarında çıkacak alev ve yangınları daha kısa sürede müdahale edilebilmesi nedeniyle özel bir itfaiye ekibi kurmayı düşünmüştür. İstanbul'a beğeni duyan Paşa'yı bu düşünceye sevk eden başlıca neden ise, Boğaziçi'nin iki alanını süsleyen ve geleneksel Türk mimarisinin özgünlüğünü yansıtan yalıların ahşap tekniğinde inşa edilmiş olmasıydı.³⁷ Kıyı alanlarda bulunan ahşap evlerin çokluğunu göz önüne alarak denizin üzerinden müdahale edebilmek ve gemilerde meydana gelen yangınları söndürmek amacıyla ilk Türk deniz itfaiyesi olan 'Bahriye Taburu', 1884 yılında Szechenyi Paşa zamanında kurulmuştur. Bahriye Taburu 1923 yılında 'Deniz Grubu' olarak isim değiştirmiş ve 1965 yılına kadar iki gemi ile hizmet vermiştir. Daha

³⁶Abdurrahman Kılıç, İstanbul Yangın Kuleleri ve Çıgırtkanları, 1.Baskı, İstanbul: Yem Yayın, s.47, 2019.

³⁷ Kuzucu, Kemalettin; "Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı 14, s.41, İstanbul, 2006.

sonra hiçbir girişim yapılmamış ve 1974 yılında çıkarılan yönetmelikle itfaiyenin deniz yangınlarıyla bütün ilişkisi yasal olarak sonlandırılmıştır.

Resim 4.3: Askeri İtfaiye Taburu ve Szechenyi Paşa, Seraskerlik Binası Önünde Tatbikata Hazır Beklerken, 1880-90.

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Szechenyi Paşa, Askeri İtfaiye Teşkilatı'nı kurmak ve eğitimini tamamlamak için bir yılın yeteceğini düşünüyordu. Ülkesine dönüp Budapeşte'de, Genel İtfaiye Teşkilatı'nın yönetimini ele almayı tasarlıyordu ancak Osmanlı İmparatorluğu'nda gördüğü destek geri dönüşünü geciktirmiş ve kendisine paşalık rütbesi verilince, Macaristan'a dönmekten vazgeçmiş, 23 Mart 1922 tarihine kadar İstanbul İtfaiye Teşkilatı'nın yöneticisi olarak kalmıştır. Szechenyi Paşa'nın uzun süre görevde kalmış bunun yanı sıra bu yıllar arasında dört sultan değişmiş ancak Paşa kendisini gündemde olan siyasi söylentilerden kendisini uzak tuttuğu için dördünün de güvenini kazanmıştır. Birçok büyük yangının söndürülmesini şahsen yönetmiş ve birkaç kez de vücudunda hasarlar oluşmuştur.³⁸

³⁸ Kuzucu, Kemalettin; "Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı 14, s.42, İstanbul, 2006.

Resim 4.4 :Asakir- i Şahane Tulumba Alayı – 19.YY. Sonu 20.Y.Y Başı
Kaynak: Suna ve İnan Kır a  Vakfı Eski İstanbul Fotoğrafları Koleksiyonu

İtfaiye araçlarının ve donatılarının modern hale gelmesi, geliştirilmesi için devamlı çaba sarf etmiş ve Türk itfaiyeciliğine birçok değişim yapılmıştır. O dönemdeki uzmanlara göre itfaiye mesleği İstanbul'da en zor ve tehlikeli olanıydı. Szechenyi Paşa 1921 yılında Türk İtfaiye Teşkilatı'nı yeniden modernleştirmeye başlamış, fakat bu işi tamamlamaya ömrü yetmemiştir. Birkaç kez başarılı ödül kazanmış ve en büyük Türk ödülü olan elmaslı Osmaniye Nişanıyla da ödüllendirilmiştir. Szechenyi Paşa, vasiyeti üzerine Feriköy Katolik Mezarlığında toprağa verilmiştir. Dört farklı padişahın hükümdarlık dönemi boyunca tam 48 yıl itfaiyenin başında kalması, Osmanlı İmparatorluğu'nun devlette süreklilik anlayışını gözler önüne sermesinin yanı sıra, itfaiyenin uzmanlık isteyen, farklı bir alan olduğunu da göstermektedir.

Cumhuriyetin ilanından önce, 25 Eylül 1923 tarihinde, İstanbul'un itfaiye hizmeti belediyeye verildi. Mahalle tulumbacılığı ise, 2 Ağustos 1924 tarihinde kaldırıldı; atlı ve kırbalı sakalarla birlikte tarihe karıştı.³⁹ Uzun bir dönem İstanbul itfaiyesini kumandanlık yaparak yöneten Szechenyi Paşa, şehir itfaiyesini modern araç ve gereçlerle donatmış, yönetmeliği dönemin ekonomik durumu, yapısı, gelişimine göre yeniden düzenleyerek belli bir düzen ve disiplin haline sokmuştur.

Resim 4.5: Askeri Dönem İtfaiyecilerinden Bir Grup

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

³⁹ İstanbul İtfaiyesi 1714-1759, İstanbul 1959, s. 3; Osman Nuri, A.g.e., I, 1193; İhsan, A.g.e., s. 86.

4.3 İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri 1896-1922

Resim 4.6: İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri
Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

ALİ BEY (ÇETİNKAYA)
İTFAYİYE TABUR KUMANDANI 1910
ALİ BEY (ÇETİNKAYA)
FIRE BRIGADE BATTALION COMMANDER

MIRALAY NURI BEY
İTFAYİYE ALAY KUMANDANI 1912
COLONEL NURI BEY
FIRE BRIGADE REGIMENT COMMANDER

AMİRAL MEHMET ALİ PAŞA
BAHRİYE İTFAYİYE TABURLARI KUMANDANI 1912
ADMİRAL MEHMET ALİ PAŞA
COMMANDER OF NAVAL FIRE BRIGADE BATTALIONS

KAYMAKAM KEMAL BEY
İTFAYİYE TABUR KUMANDANI 1922
SUBGOVERNOR KEMAL BEY
FIRE BRIGADE BATTALION COMMANDER

Resim 4.7: İtfaiye Teşkilatının Alay Komutanları ve Kostümleri
Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

4.4 Szechenyi Paşa ve Askeri Dönem İtfaiye Giysileri

Resim 4.8: Osmanlı İtfaiyesini Avrupa Usullerine Göre Modernize Eden Ödön Szechenyi ve İtfaiye Teşkilatının İdarecileri

Kaynak: İBB, Albüm nr.468

Szechenyi, itfaiyecilerin üniformalarında çok önemli değişiklikler yapmıştır. Yakası olmayan, uzun kolları olan siyah renkte ceket ile pantolon giyilmesini, beli düzgün tutabilecek bir kemer takılmasını ve ayakkabı yerine uzun konçlu* çizmelerin giyilmesini, başta ise ense bölgesini koruması için bir zırh bulunmasını talep etmiş ve uygulamıştır. Neferler*, palaska denilen kayışlarla omuza çapraz takılan ip ve şerit yardımıyla kuşaklarına takacakları balta ve benzeri aletleri taşıyabilmeleri için kullanışlı bir şekilde üretilmiştir.

* Ayağa giyilen şeylerin ayak bileğinden baldıra doğru olan bölümüdür.

* Rütbesiz asker veya erlere denir.

4.4.1 Yönetici Ceketı

Resim 4.9: Askeri Dönem Yönetici Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Askeri dönemde beraberinde getirdiği rütbelere göre ayrılan ceketler resim .39 görüldüğü gibi değiştirilmiştir. Hakim yaka içten astarlı, dıştan ise kırmızı biyelidir. Ceketin ön pat tarafı boydan boya kırmızı bordürlerle çevrelenmiştir. Kol ile manşet ucunun arası kırmızı biyeler ile geçilmiştir. İlikleme sistemi gizli ve metal çengellerle yapılmıştır. Askeri dönem itfaiye teşkilatında yönetici sınıfının kullandığı bir cekettir. Genişliği 40 cm uzunluğu 71 cm'dir.

Resim 4.10: İtfaiye Yönetici Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yukarıda görülen yönetici ceketı kahverengi, yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin yaka kenarları ile ön kısmı olan kapanış patı boydan boya kırmızı biyelerle bezenmiş olup, yangına dayanıklı bir kumaş yapısına sahiptir. İlikleme sistemi tellerle yapılmış halkalar ve çengel şeklindeki tutamaklar yardımıyla sağlanmaktadır. Genişliği 40 cm uzunluğu 74 cm'dir.

4.4.2 Amir Ceketleri

Resim 4.11: Deniz İtfaiye Amir Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Amir ceketlerin yönetici ceketlerinden farkı resim 4.11 bakıldığında görebiliyoruz. Siyah, yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Dik yakalı, önden kanca bitli (gizli) önden serbest iki adet pens, kol altlarında da pensler mevcuttur. Arka kısım dikişli, omuzlarda kırmızı, beyeli sırma apolet dikili, kollarda sırma bantlı biri ince biri kalın olmak üzere çizgi devamında yuvarlar oluşturularak denizci rütbesi (bahriyeli yüzbaşı) tezyin edilmiştir. Ön paçalar ve yaka üstten bej iplikle makine dikişlidir. Genişliği 40 cm uzunluğu 74 cm'dir.

Resim 4.12: İtfaiye Amir Ceketı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Birbirlerinden renkleri farklı da olsa amir ceketleri benzerlik taşımaktadır. Resim 4.12 görülen ceket kahve renkte yün kumaştın makinada dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin yakaları haki olup iç kısımları astarla kaplanmıştır. Ceketin ilikleri yoktur, ilikler tel kancalar yardımıyla kapatılmaktadır. Kol bilek bölgesinde bordür- sırmalı tezyinat vardır. Genişliğı 43 cm uzunluğı 77 cm'dir.

Resim 4.13: İtfaiye Amir Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Üretilmiş olan ceket siyah renkte, yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin yakaları dik ve omuz kısmında itfaiye arması mevcut olup iç kısımları siyah astarla kaplanmıştır. Dış kısımlarında ise kırmızı astar üzerine simli iplikler kullanılarak apolet süsü oluşturulmuştur. Ceketin, ilikler ve metal düğmeler yardımıyla dıştan içe doğru kapatılmaktadır. Ceketin kol ve manşet arası, kapanış patı, ön yüzünde bulunan iki kapalı ceketin kapanış ucunda olmak üzere mavi bordürlerle geçilmiştir. Kol bilek bölgesinde bordür-mavi tezyinat vardır. Genişliği 44 cm uzunluğu 71 cm'dir.

Resim 4.14: Ceket

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Cekete baktığımızda siyah, yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Yaka kısmı bol yapılmış olup göğüs üstünde düğmeler vasıtasıyla kapatılabilir şekildedir. İç kısımları astarlıdır. Kol bölgeleri ek yapılmış gibi makinada kuvvetli bir şekilde dikilmiş ve sağlamlaştırılmıştır. İlikleme sistemi metal düğmelerle sağlanmıştır. Genişliği 42 cm uzunluğu 66 cm'dir.

Resim 4.15: Ceket

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Asker yeşili diye tabir edilen renkten ve kalın bir kumaştan (yün), makine ile dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin yaka bölgesi iç kesimden astarlıdır. Her iki yakada bir adet yıldız apoleti mevcuttur. Cepler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. İlikleme sistemi gizli ilik-düğme şeklindedir. Bilek bölgelerinde ikişer adet düğme mevcuttur. Genişliği 40 cm uzunluğu 79 cm'dir.

4.4.3 Er Ceket

Resim 4.16: İtfaiye Yangın Er Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yangın erlerinin kullandığı ceket Sarı (bej) renkli bir kumaş kullanılarak dikiş makinasında dikilerek, önde aşağıya sıralanan ilik ve düğmeli şekilde tasarlanmıştır. Sol yaka üzerinde mavi kumaş parçası vardır. İki adet göğüs kısmında cep dıştan içe doğru kapalıdır. Kollar manşetli ve düğmelidir.

Resim 4.17: İtfaiye Yangın Er Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Farklı bir tasarımda yapılmış olan er ceketi resim 4.17 görüldüğü üzere koyu kahve tonda ve sert bir kumaş kullanılarak ve dikiş makinasında dikilerek tasarlanmıştır. Yaka bölgeleri içten siyah kumaşından astarla kaplanmıştır. Düğmeli (altı) ve ilikli, üzeri gizli kapak şeklinde bir ilikleme sistemi vardır. Yakalarında metal çengel şeklinde ilikleme sistemi, yaka üzerinde ufak kırmızı kumaş parça ve üzerinde itfaiye kasklı metal arma ve üç yıldız mevcuttur. Cepler dört adet olup ikisi göğüs üzerinde ve iki cep yanlarda dıştan ve kapaklı tarzda dikilmiştir. Kollar düz ve birer düğme dikilidir.

Resim 4.18: İtfaiye Yangın Er Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 4.18 de görüldüğü gibi yangın er ceketi siyah tonda sert bir kumaş kullanılarak ve dikiş makinasında dikilerek tasarlanmıştır. Yaka bölgeleri içten kendi kumaşından astarla kaplanmıştır. Yakalarında metal çengel şeklinde ilikleme sistemi ve yaka kenarları kırmızı şeritlidir. Cepler iki adet olup her iki göğüs üzerinde dıştan ve kapaklı tarzda şekil verilerek dikilmiştir. Omuzlarda apolet takmak için kumaş tasarlanmış ve birer düğme ile tutturulmuştur. Kollar manşetli birer ilik ve düğmelidir.

Resim 4.19: İtfaiye Yangın Er Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 4.18 de görüldüğü gibi resim 4.19 da çok fazla bir fark bulunmamaktadır. Siyah renkli ve sert bir kumaş kullanılarak ve dikiş makinasında dikilerek tasarlanmıştır. Yaka bölgeleri içten astarla kaplanmıştır. Yakalarında birer adet düğme ve ilik yerleri vardır. Yakalarda kırmızı ufak kumaş parça dikilidir. Cepler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir.

Resim 4.20: İtfaiye Er Takım Elbisesi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Koyu kahve sert bir kumaş kullanılarak ve dikiş makinasında dikilerek tasarlanmıştır. Yaka bölgeleri içten siyah astarla kaplanmıştır. Yakalarında birer adet düğme ve ilik yerleri vardır. Cepler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. Kollarda bilek kısımları üçerli simli şeritlidir. İç astarında solma ve yüzeysel yıpranma mevcuttur.

Resim 4.21: İtfaiye Er Takım Elbisesi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Resim 4.21 de görüldüğü üzere itfaiye er takım elbisesi görülmektedir. Kahverengi takım, yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin yakaları ile ön kısımları boydan boya kırmızı biyelerle bezenmiştir. İlikleme sistemi tellerle yapılmış halkalar ve çengel şeklindeki tutamaklar yardımıyla sağlanmaktadır. Pantolon şalvar şeklinde ve ayak bilek kısımları üç ilik ve düğmeden ibarettir. Bel bölgesi iç kısım beyaz astarlıdır.

Resim 4.22: İtfaiye Er Takım Elbisesi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Kahverengi takım resim 4.22 de görüldüğü gibi yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. İlikleme sistemi düğmelerle sağlanmaktadır. Sağ ve sol önde cep bulunmaktadır. Belinde bulunan kemer ise araç gereç taşımaya yardımcı olduğu için kullanılmaktadır.

4.4.4 Şoför Ceketİ

Resim 4.23: İtfaiye Şoför Ceketİ

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

İtfaiye şoförü er veya amir ceketlerine göre daha yalın şekilde ve belirgin olarak tasarlanmıştır. Siyah tonda kalın yün kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Geniş açık V yaka, önden dört adet ilik düğme ve iki alt iki üst dörtlü cepli ve ceplerim üzeri kapaklı ve ilikli ve düğmelidir. Omuzlarda ilikli-düğmeli apolet dikilidir. İçte iki cep mevcuttur. Astarı saten ve gri renkte, üst yaka iç kısımları kendi kumaşı ile astarlıdır. Her iki yakada ufak siyah kumaş üzerine kırmızı iple itfaiye şoförünü simgeleyen arma süslenerek konulmuştur. Sol kol üzerinde yuvarlak itfaiye şoför logosu yer almaktadır Kolların bilek kısımları double şekilde tasarlanmıştır.

4.4.5 Kōşklü Ceketi ve Ayakkabısı

Resim 4.24 : Kōşklü Ceketi

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Kōşklü* çeketi kırmızı yün-çuhadan yapılmıştır. Önden açık, dik hâkim yakalı altı düğme fûme ve iliklidir. Kollarda üç sıra siyah renkte pamuklu kumaştan (fûme rengi) ince şeritler geçer. Ceket üstten alt kısma doğru etek kısmında genişler. Arka orta kesiminde dikişsiz yanlardan kulpludur.

Resim 4.25: Kōşklü Ayakkabısı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

* Yangınları bildirmesi için yangın kulelerinde ve başka uygun yerlerde bekletilen resmi gözcüdür.

Yangın Kulesi memurunun giydiği ayakkabının sol tekidir. İ ve dış tabanı tahta olup, yüzü meşin, arkalığı kseledir. Deri aksamı ahşap tabana perinle tutturulmuştur. Hafif topuklu olup topuk altı demirli, tabanın iki yanı ve burnu demir akılıdır.

Resim 4.26 : İtfaiye Pantolonu

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Gri renkli golf tipli ve pamuklu kumaştan n yırtmalarında iki adet serbest ve  adet gizli ilik ve düğme vardır. Bel kemerinin iç kısmı kendinden ince siyah-beyaz pamuklu kumaştan astarlıdır. Yanlarda bir çift cepleri mevcuttur. Paalar kenarlardan yırtmaçlı

ve üçer ilik düğmelidir. Pantolonun kumaş kemerinde kayışı geçirmeye yarayan altı brit vardır.

Resim 4.27:Kıbra Ceketi -Yelek

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Kıbra ceketi sakaların giydiği bir yelek türüdür. Siyah boyalı meşinden- deri yapılmış, yelek tarzında bir cekettir. Kolsuz ön tarafı açık, biye ile britten üstten bağlanarak tutturulmuştur. Ceketin sol kenarı arka ortaya kadar meşinle çevrili, sağ tarafı ise önden yarıya kadar çevrilidir. Ceketin üzerinde sağ önde iki parça arka omuzda başlayıp eteğe doğru inen üç parça yamanmıştır. Omuzlar üstte arka ve ön parçalarla birleştirilmiştir. Arkadan üstte doğru uzanan birleşme kenarı vardır. Sol bir tarafta kare bir cep bulunmaktadır. Sağ omuz üzerinde üç katlı meşinli cekete biyelerle tutturulmuş kırbanın kaymaması için yapılmış bir parça bulunmaktadır. Ceketin sol koltuk altında, sol etek ucunda sağ göğüste, sağ koltuk altında ve yer yer muhtelif yerlerdeki biyelerde sökölme ve kopmalar mevcuttur.

4.4.6 Çizmeler

Resim 4.28 : İtfaiye Çizmeleri

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

İtfaiyecilerin giymiş olduğu resim 4.28 çizimler kahverengi deriden uzun konçlu, ön taraflarından arka taraflarına doğru eğimli kesimde, altları kösele ve alçak topuklu, ön kesim bileklere kadar yükseltilmiş makine dikişli çizimler üstten topuğa kadar açılmış olup enine birkaç noktadan ipliklerle tutturulmuşlardır. Genişliği 28 cm uzunluğu 42 cm'dir.

Resim 4.29: İtfaiye Çizmeleri 1900- 1910

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Farklı bir model olan resim 4.29 çizme ise siyah deriden olup tabanlar kösele ve hafif topukludurlar. Ön kesimler bileklere doğru yükseltilmiş olup topuklara doğru birkaç sıra makine dikişlidir. Arkaları boydan boya topuklara kadar açık olup ipliklerle enine gelecek şekilde tutturulmuşlardır. Botlar/çizmeler itfaiye teşkilatında atlı itfaiye gurubu mensuplarınca giyilmiştir. Askeri dönemin muhtelif zamanlarıdır. 1923 öncesi 1900'lü yılların başlarıdır.

Resim 4.30: İtfaiye Çizmeleri 1900- 1910

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

İtfaiye biriminin kullanmış olduğu çizme siyah deriden, makine ile dikilerek yapılmış olan botların taban kısımları kalın lastiklerle yapılmıştır. Botlar İtfaiye teşkilatında daha çok üst düzey kişiler tarafından kullanılmıştır.

Cumhuriyet döneminde giyilen itfaiyeci ceketleri rütbelere göre sınıflandırılmıştır. Resim 3.4.1 görüldüğü üzere bulunan yönetici ceketlerinin ortak özellikleri hakim yakalarının dik olmaması, dış kısımlardan ve manşet ile kolun birleştirildiği yer, cep kapaklarının uç kısımları, ön patın birleştiği alanlar kırmızı biye ile bitirilmiştir. Resim 3.4.2 bulunan amir ceketlerinin yakaları dik bir formda ve iç kısımlarında astar eklenerek üretilmiştir. Omuz kısmında sırma apolet ve kol detaylarında ise iki adet sırma şerit konulmuştur. Resim 3.4.3 bulunan er ceketlerinde yaka detaylarında astar detayı, yakasında bulunan apolet üzerinde üç adet yıldız ile metal çengel ilikleme sistemi görülmektedir. Kol detayları sade ve düğmelidir. Göğüs kısmında iki adet kapaklı cep bulunmaktadır. Resim 3.4.4 görülen şoför ceketinde omuz detaylarında şoför simgesi bulunan apolet dikilidir. Geniş yakalı ve kol kısımları duble şeklindedir. Resim 3.4.5 ise köşklü ceketi ile ayakkabısı bulunmaktadır. Köşklü ceketi yangını haber vermek için giyen itfaiye gönüllüsüdür. Ceket kırmızı renkte üretilmiş, düğmeleri varak renkte kol detaylarında ise dört adet şerit bulunmaktadır.

Kendi aralarında kategorileşmiş olan bu ceketler; biçim, renk ve tasarım olarak birbirlerinden farklıdır. Yönetici ceketlerinin kırmızı renkte bulunması; kişiler üzerinde hakimiyet kuran bir renk olmanın yanı sıra insanları adrenalin, tehlike vb. karar almaya yönlendirmesidir. Sarı detayların bulunduğu amir ceketleri ise güven verir. Renkler içinde en fazla gözüken yani ilk göze çarpan renktir. Amir ceketlerinde kahverengi kumaşların kullanılması ise sağlam ve güvenilir bir his vermek verir. İlgi çekme konusunda yetersizdir. Şoförler için kullanılan siyah renk azim ve kararlılığın sembolüdür.

5.BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İTFAİYE

5.1 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Teşkilatı 1923-1990

Cumhuriyet'in ilk senelerinde itfaiye birimleri, askeri bir yönetim olmak yerine çıkarılarak tamamen yerel yönetimlere devredilmiştir. 1930 yılında yürürlüğe konmuş olan 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile de belediyelerin itfaiye hizmetlerini yürütmesinin kanunları oluşturulmuştur.

İtfaiye birimlerinin kuruluş tarihi ile ilgili inceleme yapıldığında çoğunlukla İstanbul İtfaiyesi ile alakalı konulara rastlanmaktadır. Anadolu'daki yaşama birimlerinde İtfaiye'nin hangi tarihte oluşturulduğu ise net olarak bilinmemekle birlikte İzmir, Bursa, Edirne, Manisa ve Uşak gibi şehirlerde de yangınla mücadele eden teşkilatlar kurulmuş ve bu itfaiyeler, 1923 yılında İstanbuldaki itfaiye birimleri gibi belediyelere bırakılmıştır. Daha sonrada başta büyük yerleşim yerleri olmak üzere pek çok belediye, itfaiye hizmetlerini devralmıştır.⁴⁰

⁴⁰ Türker, S. (2009), Temel İtfaiyecilik ve Yangından Korunma 1, Adana: Altın Koza Yayınları.

Resim 5.1: İtfaiye Tahrir Müfrezesi -1929

Kaynak: İBB, Albüm nr.468

Milli Savunma Bakanlığı bundan sonra askerlerin itfaiye işleriyle uğraşamayacağını belediyeye bildirmesi üzerine gerekli fizibilite çalışmaları yapılacağını belirtmiştir. Kara ve deniz askeri birlikleri tarafından yürütülen itfaiye birimleri, 1923 yılında İstanbul Valisi ile Şehremini Haydar Bey döneminde devlet dairesine devredilmiştir.⁴¹

⁴¹ İtfaiyenin Tarihçesi, Uras Basımevi, s.5, İstanbul, 1935.

Resim 5.2: İtfaiye Birimine Alınan Arasözlü ve Merdiveni Araç -1923

Kaynak: Temel İtfaiyecilik ve Yangından Korunma, Süleyman Türker

Yurt dışından satın alınarak getirilen itfaiye araçları birliklere verilmiş ve askeri itfaiyenin düzeninde itfaiye birimleri yeniden oluşturulmuştur. Daha sonrasında, 1928-1938 yılları arasında, 10 yılı aşan bir süre İstanbul valisi ve belediye başkanı olan Muhittin Üstündağ, sekiz farklı itfaiye istasyonu kurulmuş, yeni kısa süreli ve hızlı olan otomatik merdiven satın almıştır. Bu yıllarda İtfaiye Müzesi açılmış, İtfaiye Haftaları düzenlenmeye başlanmıştır. İstanbul İtfaiyesi, 1923 yılından 1960 yılına kadar kendini yenilenmiş ve 60'lı yıllardan itibaren ise duraklama dönemine girmiştir. 1962 yılından Deniz İtfaiyesi kapatılmıştır. Uzun süre, sadece yeni araç alındığında itfaiyenin modernleşeceği düşünülmüştür. İtfaiye haftalarının kutlaması yapılamamış, harici elbiseler verilememiştir. Belediye başkanları, itfaiyelere siyaseti sokmaya başlamış, yönetimler itfaiyelere önem vermemişlerdir. 1980 darbesinden sonra, itfaiyelerin üniformaları askeriyeye benzediği için değiştirilmiştir. İtfaiye birimleri bir meslek olarak varsayılmamış, yardımcı hizmetler sınıfına dahil edilmiştir.⁴²

⁴² Abdurrahman Kılıç, Ateşi Tutan Eller, Ateş Kahramanları, İstanbul: Teknik Yayıncılık, 2010.

Resim 5.3: Gaz Maskeli İtfaiye Birimi - 1932

Kaynak: İBB, Albüm nr.468

Resim 5.4: İtfaiye Arabası

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.5: Merkez İtfaiye Önünde Araçlarla İtfaiyeciler

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.6: İtfaiye Polisi Göreve Giderken, 1965

Kaynak: Cumhuriyet Devrinde İtfaiye, Tarık Özavcı

5.2 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Giysileri

5.2.1 İtfaiye Müdürü Ceket

Resim 5.7: İtfaiye Müdürü Ceket 1945-1960

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Ceket rütbelerine göre ayrılan modelleri resim 5.7 görüldüğü üzere itfaiye müdürüne aittir. Bej rengi sade kumaştan makine ile dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin iç kısımları ince bir astarla kaplanmıştır. Omuzlarında itfaiye amblemleri ve sol göğüs üstünde yine itfaiye logolu apolet-rozet mevcuttur. Cepler dıştan kapanışlı olup iki adet göğüste, iki adet yanlarda bulunmaktadır. Düğmeler metal olup dıştan görünmektedir. Ceplerde ve kol bilgelerinde metal düğmeler mevcuttur. Genişliği 42 cm uzunluğu 75 cm'dir.

Resim 5.8: İtfaiye Müdürü Ceketı 1945 - 1970

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.8 görülen ceket bej rengi sade kumaştan makine ile dikilerek tasarlanmıştır. Ceketin iç kısımları ince bir astarla kaplanmıştır. Omuzlarında itfaiye amblemlı apolet-rozet mevcuttur. Cepler dıştan olup iki adet göğüste, iki adet yanlardadırlar. Düğmeler metal olup dıştan görünmektedir. Ceplerde ve kol bilgelerinde metal düğmeler mevcuttur. Genişliği 44 cm uzunluğu 78 cm'dir.

Resim 5.9: İtfaiye Müdürü Ceketı 1945-1970

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yukarıda görülen ceket yeşil renkli kumaştan makine ile dikilerek tasarlanmıştır. Omuzlarında, yakalarda ve göğüs bölgelerinde apoletleri mevcuttur. Üç adet metal düğme dıştan yapılmıştır. Kol bölgeleri ve göğüs üzerindeki ceplerde de metal düğmeler kullanılmıştır. İç kısımlar astarlı olup makina dikişlidir. Renkte sararma ve kirlenme mevcuttur. Kol düğmeleri kopuktur. Omuz sağ taraf apoleti yoktur. Genişliği 44 cm uzunluğu 75 cm'dir.

5.2.2 Çavuş Ceketi

Resim 5.10: İtfaiye Çavuş Ceketi 1955-1978

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Çavuş ceketi koyu füme kumaştan, makinada dikilerek yapılmıştır. Ceketin yakaları sıfır(yuvarlak) yakadır. İç kesimde siyah bir astarla kaplanmıştır. Altı adet düğme ile önü kapatılmıştır. Düğmeler yüzeydedir. Cepler dört adet olup iki göğüs kısmında, iki yanlarda ve kapaklıdır. Sol kol üzerinde kırmızı “çavuş” işareti vardır. Genişliği 48 cm uzunluğu 78 cm’dir.

Resim 5.11: İtfaiye Çavuş Ceketı 1955 -1978

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Görülen ceket koyu füme, kalın kumaştan makine ile dikilerek yapılmıştır. Ceketin yaka kenarları kırmızı biye ile geçilmiştir. İlikleme sistemi gizli düğmeleme ile yapılmıştır. Cepler ceketin ön yüzeyinde olup kapaklıdır. Göğüs kısmında ve yanlarda ikişer cep yar almaktadır. Bileklik kısımları makine ile sıkı bir dikiş atılmış ve düğme ile açılıp kapanması sağlanmıştır. Genişliği 44 cm uzunluğu 72 cm'dir.

5.2.3 Er Ceketı

Resim 5.12: İtfaiye Er Ceketı 1960 - 1980

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

İtfaiye harici er ceketidir. Koyu gri renkte yün kumaştan yapılmış olan ceketin yakaları devrik ve açıktır. Yaka kumaşı bir ton açıktır. Eteklerinde bir çift cep vardır. Cepler kapalı olup birer ilik-düğmeyle tutturulmuştur. Ceplerin ortasında birer adet serbest pens vardır. Kollar düz olup birer çift düğme ile sabittir. Arka orta kesimi dikişsiz, yanları kuşludur. İç astarı bej renğinde olup pamuklu kumaştandır. Kol içleri beyaz pamuklu kumaştan astarlıdır. Genişliği 44 cm uzunluğu 73 cm'dir.

Resim 5.13: İtfaiye Er Takımı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Siyah tonda, kumaştan makinada dikilerek V yaka şeklinde tasarlanmıştır. Cepler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. İlikleme sistemi kapaklı ve gizli ilik ve düğmeli şeklindeki tutamaklar yardımıyla sağlanmaktadır. Pantolon klasik tarzda fermuarlıdır. Bel bölgesi iç kısım astarlıdır.

Resim 5.14: İtfaiye Müdür Elbise Takımı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Lacivert tonda, kumaştan makinada dikilerek geniş “V” yaka tarzda tasarlanmıştır. Cepler dört adet ve ilikli sarı metal düğmelidir. Göğüs üzerinde kapaklı ve düğmeli iki cep olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. Sağ göğüs üzerinde isminin yazıldığı rozet ve sol kol üzerinde kumaştan yapılmış itfaiye arması dikilidir. Her iki yakada itfaiye armalı yaka rozeti vardır. Sağ-sol omuzlarda müdür apoletleri yer almaktadır. Pantolon klasik tarzda fermuarlıdır. Bel bölgesi iç kısım astarlıdır. Pantolon klasik tarzda fermuarlıdır. Bel bölgesi iç kısım astarlıdır.

Resim 5.15: İtfaiye Er Takımı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Er takımı siyah tonda, yün kumaştan (keçe) makinada dikilerek tasarlanmıştır. Ceperler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. İlikleme sistemi kapaklı, gizli ilik ve düğmeli şeklindeki tutamaklar yardımıyla sağlanmaktadır. Pantolon şalvar şeklinde ve ayak bilek kısımları üç ilik ve düğmeden ibarettir. Bel bölgesi iç kısım beyaz astarlıdır.

Resim 5.16: İtfaiye Er Takımı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim x de görülen siyah tonda, kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Cepler dört adet olup her iki göğüs üzerinde birer adet olmak üzere ve her iki yandan yine birer adet cep dıştan ve kapaklı tarzında şekillendirilerek dikilmiştir. Sol göğüs üzerinde itfaiye amblemi vardır. İlikleme sistemi kapaklı ve gizli ilik ve düğmeli şeklindeki tutamaklar yardımıyla sağlanmaktadır. Pantolon klasik tarzda fermuarlıdır. Bel bölgesi iç kısım astarlıdır.

5.3 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Miğferleri

Resim 5.17: İtfaiye Birimlerinin Metal – Deri Miğfer

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

İtfaiye birimlerinin kullanmış olduğu mukavvadan yapılmış olan miğferin başlık ve siperlik kısmı vardır. Tepesinde yarım ay şeklinde çift taraftan on zımba delikli pirinç tepeliği mevcuttur. Başlığın iki yanında kulak hizasında bir çift madeni düğmesi vardır. Boyun koruyucu deri oval parça ve içinde bir astar bulunmaktadır. Çene altı bağlama kayışı madeni tokalı ve deridir. Bu bir askeri dönem itfaiye erinin kullandığı miğferdir.

Resim 5.18: Metal – Deri Miğfer

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Miğferler dairesel forma yakın bir şekle sahiptir. Miğferin dışı koyu haki yeşil renkli olup bir yanında vidalı perçinli düğmesi yer almaktadır. Tepesinde yarım ay şeklinde kademeli şerit halinde madeni tepelik yer alır. Yanlarda kulak hizasında “alev” tasviri bezemesi yapılmıştır. Alınlık kısmında itfaiyeyi tasvir eden pirinçten amblemi ve siperliğin üst kısmında başlığı çevreleyen madeni bordürlü bezeme vardır. Siperliğin dış kısmı madeni ince biye ile çevrelenmiştir. Boyun koruyucu suni deri parça ve içinde kırmızı bir astar ve suni deri boyun kayışı bulunmaktadır Askeri dönemi itfaiye miğferidir.

5.4 Cumhuriyet Dönemi İtfaiye Şapkaları

Resim 5.19 : İtfaiye Biriminin Zapitan Kalpağı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Resim 5.20: Zapitan Kalpağı

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

İtfaiyecilerin kullandığı zapitan kalpağı dış yüzeyi yünlü bir tür deriden olup, dış yüzeyde deri üzerinde elle dikilmiş dikiş izleri ve ufak yamalar görülmektedir. Üst kenarın iç kısmı siyah kumaşla şerit oluşturacak şekilde kaplanmıştır. Bunun altında alt kenara kadar uzanan delikli çuval bezi ile kaplanmış kısım bulunur. İç kısmın alt kenarları testere dişli ve ortasından kalpağı enine çevreleyen deri biye ile çevrilen siyah deri şerit vardır. Yine iç kısım bej rengi kumaşla kaplanmış olup üzeri siyah iplikle makine dikişlidir. Dış tepe kısmı koyu yeşil yünlü kumaştan olup üzeri sarı yıldız renkte ve makine dikişli ekstraforla altı dilimli parçaya ayrılmıştır. Tepe kısmının altı ise siyah yünlü kumaşla kaplıdır.

Resim 5.21: İtfaiyeci Müdür Şapkası

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

5.22 : İtfaiyeci Müdür Şapkası 1950

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Müdür şapkası olarak kullanılan resim x-y görüldüğü üzere bej- Koyu gri rengi ince yünlü kumaştan, ön kısmı kırmızı şekildedir. Sarı madeni itfaiye arması ve önünde simli kurdele bant bulunmaktadır. İki madeni zımbası vardır. İç kısmı ve altı kırmızı deri iç kenarı yeşil deri astarlıdır.

Resim 5.23: Müdür Şapkası 1970

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Müdürlerin kullandığı gri rengi ince yünlü kumaştan yapılmış, ön tarafında siperlik bulunmaktadır. Ön yüzeyinde sarı madeni itfaiye arması ve siperliğin önünde simli kurdele bantla geçilmiştir.

Resim 5.24: Müdür Yardımcısı Şapkası 1960

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Yukarıda görülen şapka yuvarlak bir formda kahverengi keçe kumaştan makinada dikilerek tasarlanmıştır. Tepelik kısmı ile siperlik arasında ki kısım kırmızı atlas kumaş ile şerit çevrilidir. Siperlik üzerinde simli bir zencerek tezyinatı yer almaktadır. Alınlık kısımda pirinçten itfaiye arması tutturulmuştur.

Resim 5.25: İtfaiyeci Şapkası

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Yukarıda görülen Fransa menşeli bir şapkadır ve silindirik bir formdadır. Ön kısımda siyah siperlik yer almaktadır. Şapka kenarı dıştan beş sıra halinde sırmalı bordürler ile çevrildiği görülmektedir. Tepelikte yuvarlak şekilli süslemeler ve çevresinde oval bir şerit vardır. Önde alınlık kısmında itfaiye şoförünü simgeleyen arması yer almaktadır.

Resim 5.26: İtfaiye Şapkası- 1950

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi

Görülen şapka yuvarlak bir forma sahiptir. Dairesel bir formun etrafında şapkanın yarıçapının kapsadığı şekilde kulak hizasında bağlantıları oluşturan ve bir çelenk şeklini andıran kordondan süsü vardır. Siperlik parlak bir malzeme kullanılmış ve yine ince şerit şeklinde siperliği çepeçevre saran ince şerit yerleştirilmiştir. Alınlık kısmında altın sarısı metal bir itfaiye Arması yer almaktadır.

5.5 Cumhuriyet Dönemi Armaları

Resim 5.27: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Apoletin alt tarafı kare biçiminde görünmekte olup ortasında ise itfaiye amblemi bulunmaktadır. Amblemin etrafında İstanbul itfaiyesi yazısı görülmektedir. Üst kısmı çift başlı kartalı andırıyor ve orta üst bölgesinde Türk bayrağı yer almaktadır. Genişliği 5 cm uzunluğu 7 cm'dir.

Resim 5.28: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yukarıda görülen tam bir çember formda yapılan bu rozetin İstanbul itfaiye müdürlerine aittir. Rozetin ortasında kabartma tekniğiyle yapılmış yangınla savaşan ve çıplak olarak tasvir edilen bir itfaiyeci resmedilmiştir. Üst tarafta "C.T.I.F" alt tarafta ise "deleguenational" ifadeleri yer almaktadır. Genişliği 3cm uzunluğu 3 cm'dir.

Resim 5.29: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.29 bulunan apolet Almanya İtfaiyesine ait bir madalyadır. Dört bölümden oluşturulmuştur. En arka planda bir çiçek görülmektedir. Onun üzerine bir çember, çemberin üzerine de bir haç yerleştirilmiştir. Haçın hemen üstünde çift başlı bir kartal motifi yerleştirilmiştir. Asılması için kumaş bağlanmış, bu kumaşla beraber bir de demir halka takılmıştır.

Resim 5.30: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği 1945

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Belirtilen apolet Çekoslovakya belediyesi tarafından hediye edilen rozetin üst bölgesi bir kalenin burçlarını andırıyor. Alt tarafı ise bir dörtgen formda olup üzerinde kabartma tekniğiyle beş adet kuş silüeti (tek boyutlu olarak) süslemesi yapılmıştır. Genişliği 4 cm uzunluğu 6 cm'dir.

Resim 5.31: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.31 görülen Çekoslovakya belediyesi tarafından hediye edilen rozetin üst bölgesi bir kalenin burçlarını andırıyor. Alt tarafı ise bir dörtgen formda olup üzerinde kabartma tekniğiyle beş adet kuş silüeti (tek boyutlu olarak) süslemesi yapılmıştır.

Resim 5.32: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Yukarıda bulunan dairesel forma sahip rozet deniz itfaiyesine teşkilatına ait olduğu görülmektedir. Rozetin yüzeyine kabartma tekniğiyle oluşturulmuş denizcilik amblemi oluşturulmuştur.

Resim 5.33: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 5.33 bulunan rozetin dış kısmı çelenk şeklinde olup orta kesimde itfaiye amblemi (balta, merdiven, kask) yer almaktadır. Rozet itfaiye amirlerince göğüs kısımlarına takılmıştır. Rozetin altında kırmızı atlas mevcuttur.

Resim 5.34: Cumhuriyet Dönemi Apolet Örneği

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

İstanbul itfaiye rozeti dairesel forma sahip olup arka kesimde itfaiye amblemi mevcuttur. Rozet İstanbul itfaiyesine aittir. Genişliği 3 cm uzunluğu 3.5 cm'dir.

6.BÖLÜM

GÜNÜMÜZ İTFAİYE DÖNEMİ 1990-2019

6.1 İSTANBUL İTFAİYESİ

Belediye İtfaiye Birimleri 74 sene müdürlük alanında görevlerini sürdürdüklerinden sonra 10.10.1997 yılında ise Daire Başkanlıkları altında hizmetlerine devam etmiştir.

İtfaiye Müdürlüğünce satın alma, bakım onarım işlemleri, yangın önleme, eğitim, halkla ilişkiler, istatistik, haberleşme, bilgi işlemleri gibi hizmetler yürütülmektedir. İtfaiye biriminde bütünlüğü sağlanarak, hizmetlerin daha başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli analiz, proje üretme gibi çalışmalar da Merkez İtfaiye Müdürlüğünce yapılmaktadır.⁴³

Bu süre zarfında İstanbul İtfaiyesinin 1997 yılında Daire Başkanlığına dönüşmesi ile işleyiş yapısı da değişmiş olup ve Merkez İtfaiye Müdürlüğü, İstanbul Bölgesi İtfaiye Müdürlüğü, Anadolu Bölgesi İtfaiye Müdürlüğü olmak üzere 3 müdürlük oluşmuştur. 1999 yılında Boğaziçi Bölgesi İtfaiye Müdürlüğü ile 2005 yılına kadar hizmet vermiştir. 2005 yılında İstanbul Bölgesi İtfaiye Müdürlüğü ve Boğaziçi Bölgesi İtfaiye Müdürlüğünün birleştirilmesi ile Avrupa Yakası İtfaiye Müdürlüğü kurulmuştur. 1987 yılında hizmet vermeye başlayan Acil Yardım ve Can kurtarma Müdürlüğünün 2006 yılında İtfaiye Daire Başkanlığına bağlanmasıyla organizasyon yapısı bugünkü halini almıştır.⁴⁴

İtfaiyenin temel görevi, toplumların can ve mal güvenliğini sağlamayı başarmasıdır. Yangın araçlarının, yangınla nasıl başa çıkılacağını bilen, önleyici hizmeti bilen uzman itfaiyecilere ihtiyacı bulunmaktadır.⁴⁵ Başarılı bir itfaiye ekibinin ilk adımı, olaya “zamanında müdahale” etmektir. Zamanında müdahale kavramı, yaşanan olaydan erken haberdar olmayı, anlık olaya müdahale etmek için istasyondan

⁴³ Abdurrahman Kılıç, Ateşi Tutan Eller, Ateş Kahramanları, İstanbul: Teknik Yayıncılık, 2010.

⁴⁴ <http://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/tarihce.html> (Erişim Tarihi 28.12.2019)

⁴⁵ Thiel, A., Stern J., Kimball, J. ve Hankin, N. (2003), Special Report: Trends and Hazards in Firefighter Training, U.S. Fire Administration/Technical Report Series, Homeland Security, USFA-TR-100/May 2003.

ayrılmayı, en kısa zamanda olay yerine varmayı ve müdahaleye başlamayı ifade etmektedir.⁴⁶

Resim 6.1: İki Kişinin Yaptığı Yangın Elbisesi Tatbikatından Bir Görüntü 2000

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

⁴⁶ Deng, T.J., Hsieh, C.H., Yang, C. ve Sheu, H.J. (2001), A Conceptual Framework for Improving Fire-Fighting Service Quality of a Public Fire Department, *International Journal of Public Administration*, 24(4), 405-422.

Resim 6.2: Yangın Söndürme Tatbikatı 2000

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 6.3: İtfaiye Erlerinin Tatbikatı 2000

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

Resim 6.4: Yangın Elbiselerinin Tatbikatı 2000

Kaynak: İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İtfaiye Müzesi Koleksiyonu

6.2 İstanbul İtfaiyesi Giysileri

Resim 6.5: Günümüz İtfaiye Ekibi, 2017

Kaynak: İ.B.B İtfaiye Daire Başkanlığı 2017

İtfaiyeci elbiseleri çalışan kişiyi sıcağa, aleve ve eriyen metallerin sıçrayarak çarpması ve koruma amacıyla üretilmiş termal nitelikli koruyucu giysilerdir. Isıya ve ateşe dayanıklı liflerin dışında çok katmanlı bir kumaş dokusu sıkıştırılarak üretilmektedirler. Genelde dış katman, nem bariyeri ve termal astar katmandan oluşmaktadır. İtfaiye birimlerinin maruz kaldıkları yüksek sıcaklık ve alevler kişinin sağlığını yüksek derece etkilemektedir. Koruyucu giysilerin ise yeterli gelmediği anlaşılmaktadır.⁴⁷

⁴⁷ E.Y. Bulgun, M. Yılmaz, "İtfaiye Elbiseleri Tasarımında Son Gelişmeler", Tekstil ve Mühendis Dergisi, Sayı 77.

6.3 Günümüz İtfaiye Biriminin Rütbeleri

Resim 6.6: Rütbe İŞaretleri ve Görevleri

Kaynak: İ.B.B. İtfaiye Daire Başkanlığı 2017

Amir Yardımcısı

Başçavuş

Çavuş

Onbaşı

Başşoför

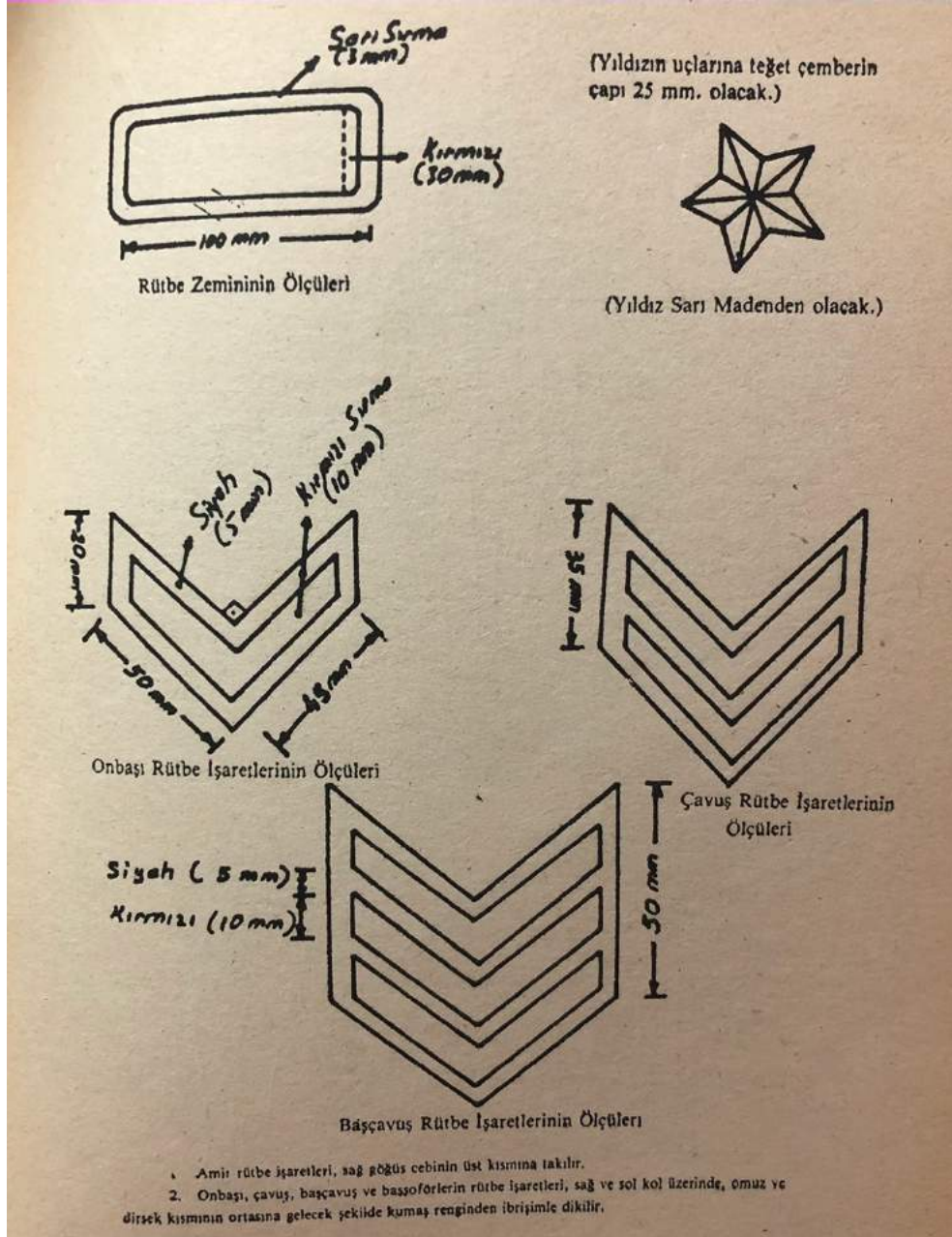
Başşoför Vekili

Merdiven Araç
Operatörü

Resim 6.7: Rütbe işaretleri ve görevleri

Kaynak: İ.B.B. İtfaiye Daire Başkanlığı 2017

Resim 6.8: Rütbe işaretleri ve görevleri

Kaynak: İtfaiye Teşkillerinin Kuruluş Görev, Eğitim ve Denetim Esaslarına Dair Yönetmelik, 1985

6.4 Günümüz İtfaiyeci Giysileri

Resim 6.9: İdari İtfaiyeci Tişörtü ve Yazlık Gömleği

Kaynak: <http://www.cavdaruniforma.com.tr/itfaiye-kiyafetleri.html> 8
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

İtfaiye biriminin giymiş olduğu tişört %100 pamuk kumaştan üretilmiştir. Polo yakalı, biye detayı ve apoleti bulunmaktadır. Yansıtıcı baskı, desen işlemeleri, göğsünde ve sol koluna arma dikilmiştir. Pantolonları ise klasiktir. Yazlık gömlekleri ise %55 pamuk, %45 polyester kumaştan üretilmiştir. Kravat yakalı ve çift ceplidir. Lacivert dokuma kravat takmaktadırlar. Yazlık kep takmakta olup, kemerleri ise deridir.

Resim 6.10: İdareci İtfaiyeci Çift Taraflı Giyilebilen Yelek

Kaynak: <http://www.cavdaruniforma.com.tr/itfaiye-kiyafetleri.html>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Çift taraflı kullanılan yeleklerin sırt kısmında zabıta logosu yer alır. Alt ve koltuk alt kısmında 5 cm boyutunda 25 kere yıkanmaya dayanıklı yansıtıcı reflektörler bulunur. Yaka, iç kısmı sivil olarak da giyilebilir. Dış yüzü %100 polyester gelen suyu iten özellikli kumaştan, içte bulunan iç yüzü %100 polyester kumaştan üretilmiştir.

Resim 6.11:İdari İtfaiyeci Kışlık Gömlek

Kaynak: <http://www.cavdaruniforma.com.tr/itfaiye-kiyafetleri.html>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Ripstop denilen yırtılmaz kumaştan oluşan göğüs kısmında biye bulunan gömlek %65 cotton %35 polyester özellikte olan renk atmayan boyadan yapılmıştır. 25 kere yıkamaya dayanıklı yansıtıcı reflektörleri bulunur. Omuz detayında apolet, çift cepli, göğüs kırmızı biyelerden oluşmaktadır. Giydikleri biyeli komando pantolon ise %65 cotton, %35 polyester ayarlanabilir cırtlı paçadan üretilmiştir. Kemeleri deriden olup, merdane bot giymektedirler.

Resim 6.12: İtfaiyeci Reflektörlü Kaban

Kaynak: <http://www.cavdaruniforma.com.tr/itfaiye-kiyafetleri.html>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Polyester yapısında suyu emmeyen kumaş özelliği kullanılmaktadır. İç bölgesinde bulunan astarı 150 gram elyaftan kullanılmıştır. Ayaklı yaka, gizli fermuarlı, kollarında manşet, çıt çıtlı, kapşonlu kapaklı yan bölgelerinde cepler, omuz detaylarında apolet, sırtta gizlenebilir reflektif itfaiye baskı, etek ve kollarda 2 cm genişliğinde çift yansıtıcı reflektör bulunmaktadır.

Resim 6.13: İtfaiyeci Kazağı ve Biyeli Mont

Kaynak: <http://www.cavdaruniforma.com.tr/itfaiye-kiyafetleri.html>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

%100 akrilik, örgü dokumadan yapılmıştır. V yakalıdır. Göğüs kısmında arma bulunmaktadır. Kazak ise 100 Polyester kumaştan oluşan suyu içeri almayan itici özellikli kumaş kullanılmaktadır. İç bölümündeki astarında elyaf kullanılmıştır. Robalı ve 5 cm genişliğinde bel kısmı lastiklidir. Ayaklı yaka, görünmeyen fermuar, kollarında manşet ve çıt çıt, omuzları ise apoletlidir.

6.5 İtfaiyecilerin Yangına Müdahale Giysileri

6.5.1 Alüminize Giysileri

Resim 6.14:Alüminize Ateşe Yaklaşma Elbisesi

Kaynak:

http://www.keskinis.com/index.php?page=urun_detay&grup=14&kat=39&urun_id=103

(Erişim tarihi 06.01.2020)

Cam elyaf veya preox denilen yanmaz kumaşın bir yüzeyine yapılan yüksek sıcaklığa dayanıklı polyester ve alüminyum folyonun vakum altında kaplanmasıyla üretilmiştir. Bu kaplamalar 1000°C'lık ısı kaynağından yansıyan ısının %85'ini geri yansıtmaktadır. Böylece elbiseyi giyen kişinin ısıya karşı korunmasını sağlar. Ceket, pantolon ve başlıktan oluşmaktadır. Başlık camı altın buharı kaplı polikarbonat denilen şekillendirilmesi kolay olan plastik bir malzemedir. Elbiseler ısıya özel dayanıklılık sağlayan ipliklerden dikilmiştir.

Resim 6.15 : Alüminize Ateşe Yaklaşma Ceketi

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>
(Erişim tarihi 06.01.2020)

- 1.Kol ağzında alev ve yakıcı parçaların girişini engelleyici örgü bileklik bulunmaktadır.
2. Kişinin boyun kısmına göre ayarlanabilir, katlanabilir koruyucu özellikte yaka ön patı bulunmaktadır.
3. Acil durumlarda fermuarın çabuk açılmasını sağlayan panik fermuar kullanılmıştır.

Resim 6.16 : Alüminize Ateşe Yaklaşma Pantolonu

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>

(Erişim tarihi 06.01.2020)

5. Bedene tam oturmasını sağlayan ayarlanabilir askı sistemi bulunmaktadır.
6. Bedene oturmasını sağlayan oval ve yüksek alandır.
7. Bele kemer takılması için koyulan brit bulunmaktadır.
8. Cırt bant ve fermuar ile kolay açılıp kapanabilen ön pat bulunmaktadır.
9. Bedene tam oturmasını sağlayan ayarlanabilir askı sistemi bulunmaktadır.

Resim 6.17: Alüminize Ateşe Yaklaşma Şapkası

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>

(Erişim Tarihi 06.01.2020)

Resim 6.18: Alüminize Ateşe Yaklaşma Şapkası

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>

(Erişim Tarihi 06.01.2020)

Resim 6.19: Alüminize Ateşle Yaklaşma Eldiveni

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>

(Erişim Tarihi 06.01.2020)

6.5.2 Koruyucu Giysiler

Resim 6.20: Alev Almaz İçlik

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/830100/>

(Erişim Tarihi 06.01.2020)

İçerisindeki özel elyaf karışımı ile üretilen içlik ısıya dayanıklıdır. Yanmaz, erimez ve damlamaz özelliğindedir. Özellikle yangına müdahale ekipleri ve yüksek sıcaklıklara maruz kalan endüstri çalışanları için tasarlanan ürün sayesinde iş güvenliği sağlanır, çalışanın performansını artırır. Antistatik, statik elektriğin birikmesini azaltmak veya ortadan kaldırmak için malzemelerin veya yüzeylerinin işlenmesinde kullanılan bir bileşiktir. Antistatik yapısı statik yükün deşarjına yardımcı olarak yakıt ve gaz buharlarından oluşacak patlamaların önüne geçer. Yangın çıkmasını engeller. Yapısındaki özel elyaf karışımı ile özellikleri yıkama ile kaybolmaz ya da azalmaz. Kumaşın örgü yapısı nefes alabilir ve vücudunuz ile tam uyum gösterir.

Resim 6.21: Yangına Müdahale Kıyafeti

Kaynak: İ.B.B. İtfaiye Daire Başkanlığı 2017

Kişinin zararlı maddelere, çevre koşullarına maruz kalma riskini önlemek, bu riskten korunmasını sağlamak ve bu riski azaltmak için giyilen giysilere koruyucu giysi kıyafet denilmektedir.

Resim 6.22: Yangına Müdahale Kıyafeti

Kaynak: <https://www.elkoruma.com.tr/portfolio/upb-ceo1-pbi-itfaiyeci-elbisesi/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Resim 6.23: Yangına Müdahale Kıyafeti

Kaynak: <https://www.elkoruma.com.tr/itfaiyeci-elbiseleri/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Resim 6.24: Yangına Müdahale Ceket

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/832143500/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

1. Kol ağzında sıvı girişini engelleyici Anti esneklik bant ile alev ve yakıcı parçaların girişini engelleyici örgü bileklik bulunmaktadır
2. Sol göğüs kısmında yüksekliği ayarlanabilir telsiz cebi bulunmaktadır.
- 3.Eldivenin kullanılmadığı durumda asılabilmesi için cep içerisinde çıt çıtlı askı briti bulunmaktadır.
- 4.Acil durumlarda fermuarın çabuk açılmasını sağlayan panik fermuar kullanılmıştır.
- 5.Koltuk altlarında hareket kabiliyetini artırıcı ek parça bulunmaktadır.
- 6.Fener askı briti bulunmaktadır.
- 7.Eldiven takılıyken fermuarın rahat kavranabilmesine yardımcı tutma parçası bulunmaktadır.
- 8.Elbisenin kol ağzı kişinin bileğine göre ayarlanabilir özelliktedir.

Resim 6.25: Yangına Müdahale Kıyafeti Pantolonu

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/832143500/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

- 12.Fonksiyonel yarım körüklü yan cep bulunmaktadır.
- 13.Askının bedene tam oturmasını sağlayan kolay ayarlanabilir askı sistemi bulunmaktadır.
- 14.Paçada sıvı girişini engelleyici esnek bant bulunmaktadır.
- 15.Aşınmaya dayanıklı diz takviyesi bulunmaktadır.
- 16.Askı sistemi pantolondan ayrılabilir. Bu sayede deforme olan askı kolaylıkla değiştirilebilir.
- 17.Cırt bant ve fermuar ile kolay açılıp kapanabilen ön pat bulunmaktadır.
- 18.Pantolonun bele tam oturmasını sağlamak için yanlarda cırt bant ile ayarlanabilen kuşaklar bulunmaktadır.

Resim 6.26: Yangına Müdahale Kıyafeti

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-elbisesi/832134/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Resim 6.27: Yangına Müdahale Eldiveni

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-eldiveni/seiz-700020-super-soft/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Çok yüksek sıcaklıklara ve soğukluklara karşı koruma sağlayan itfaiyeci eldivenidir. Kullanıcı konforu düşünülerek ele fevkalade uyacak şekilde tasarlanmıştır. Avuç içi kesme ve aşınmaya karşı yüksek dirençli olup mükemmel dokunma hassasiyetine sahiptir.

Resim 6.28: Yangına Müdahale Eldiveni

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-eldiveni/seiz-700020-super-soft/>
(Erişim Tarihi 05.01.2020)

İşlenmiş manda derisinden yapılmış yumuşak, pürüzsüz ve esnek yangınla mücadele eldivenidir. Bu eldiven teknik destek ve kurtarma operasyonları için uygundur. Özel astarı, mekanik gerilime karşı çok iyi bir koruma sağlamaktadır. Elin arka kısmında

eklem koruyucuları, manşetin (eldivenin bilek kısmının) arka kısmında bulunan reflektif kayış, elin arka bölümünde kayışın devamında ayarlanabilir cırt bant, bilekte elastik büzülme özelliği bulunmaktadır.

Resim 6.29: Yangına Müdahale Eldiveni

Kaynak: <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-eldiveni/seiz-700010-black-bw/>
(Erişim Tarihi 14.01.2020)

İşlenmiş deriden yapılmış pürüzsüz, yumuşak ve esnek itfaiyeci eldivenidir. Bu eldiven teknik yardım ve kurtarma amacı için çok uygundur. Dikişsiz örme astar sayesinde mekanik gerilmelere karşı çok iyi bir koruma sağlar.

Resim 6.30: Yangına Müdahale Ayakkabısı

Kaynak <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-cizmesi/harvik-96871/>
(Erişim Tarihi 14.01.2020)

Çizmenin içi astarlıdır. Mekanik darbelere dayanımı artırmak amacıyla çelik taban ve çelik burunlu olarak imal edilmektedir. Siyah ve sarı renklerin kontrastı sayesinde yüksek görünürlülük sağlar.

Resim 6.31: Yangına Müdahale Ayakkabısı- Harvik

Kaynak <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-cizmesi/harvik-96871/>
(Erişim Tarihi 14.01.2020)

Çizmenin içi astarlıdır. Mekanik darbelere dayanımı artırmak amacıyla çelik taban ve çelik burunlu olarak imal edilmektedir. Siyah ve sarı renklerin kontrastı sayesinde yüksek görünürlülük sağlar.

Resim 6.32: Bullard Magma İtfaiye Kaskı

Kaynak <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-bareti/bullard-magma/>
(Erişim Tarihi 14.01.2020)

Resim 6.33: Bullard FXE Model İtfaiye Kaskı

Kaynak <https://kivancgroup.com/itfaiyeci-bareti/bullard-fxe-model-itfaiyeci-kaski/>
(Erişim Tarihi 14.01.2020)

Magma Model ve Bullard kasklar, itfaiyecilere ihtiyaç duydukları en üst düzey korumayı sağlamaktadır. Profesyonel itfaiyecilerin önerileri dikkate alınarak dizayn edilmiş olan Magma kasklarda; benzersiz baş koruması, üstün konfor, uzun kullanım ömrü ve dayanıklılık sağlayan son teknoloji ürünü ve kaliteli malzemeler kullanılmaktadır.

Resim 6.34 : Kimyasallara M¼dahale Kıyafeti

Kaynak: İ.B.B. İtfaiye Daire Başkanlığı 2017

Tehlikeli kimyasal maddelere m¼dahale edilirken kullanılan A seviye elbiseye g¼re daha az koruyuculuğa sahip ılık ve soğuk b¼lgede kullanılan elbisedir.

6.5.3 Koruyucu Giysilerin Özellikleri

6.5.3.1 Aramid Lifler

Aramid, bir naylon cinsi olup, diğer naylon çeşitlerine göre yüksek dirence ve yapıya sahip ilk organik elyafıdır. Aramid, hafif karbon kökenli liflerden oluşan çok yüksek dirençli, kesilmeye ve ısıya çok dayanıklı bir malzemedir. Bu lifler kumaş haline gelebildiği gibi malzemeyi de çok hafif bir şekle dönüştürür ve istenilen şekilde kullanılabilmesini sağlar. Aramid elyafın iki çeşidi vardır.

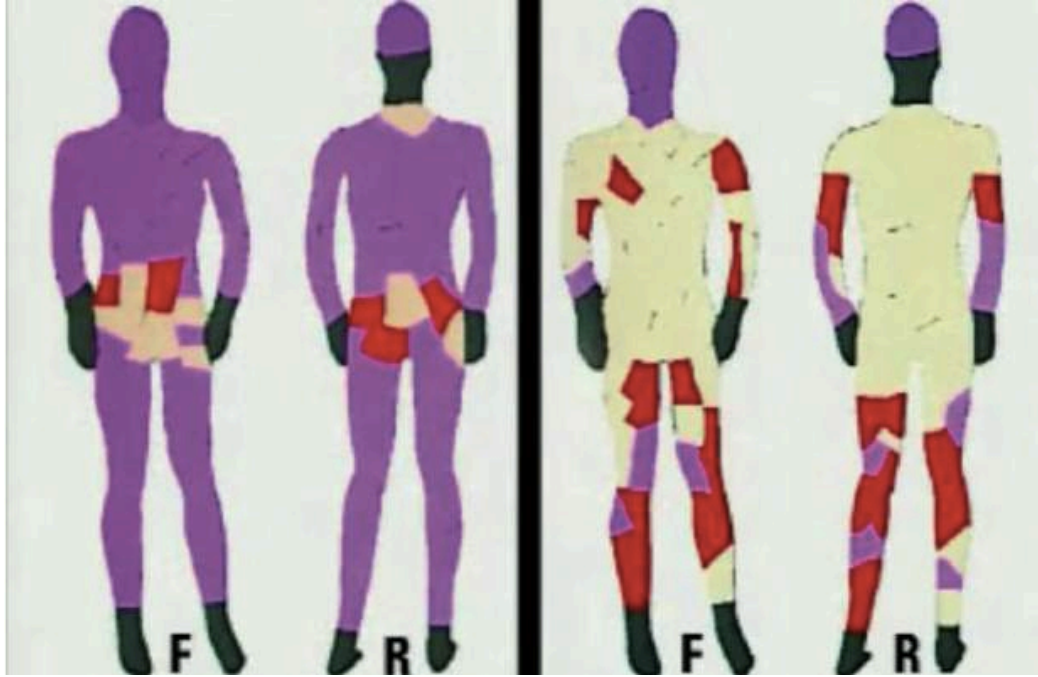
6.5.3.2 Meta- Aramid Lifler

D Dupont şirketi tarafından üretilmiş olan ilk aramid lifi 1965 yılında tüketicilere tanıtılmıştır. Bu “Nomex” adı verilen meta yönlendirmeli bir aramiddir. Meta-aramidler yüksek ısıya dirençli liflerdir. Yüksek derecede bir yapıya sahiptirler ve sıcaklığa karşı çok iyi dirençleri vardır. Kullanım alanları yüksek ölçüde sıcaklık gerektiren yerlerdir. Bu sınıftaki aramid lifleri yüksek erime/bozulma derecelerine (600-800oC) sahiptirler.

6.5.3.3 Pera- Aramid Lifler

1970 yıllarının başında Dupont tarafından aramid lifinin ikinci sınıfı piyasaya sunulmuştur. Para-aramid, otomobil lastikleri içindeki çelik tellerin yerine kullanılacak bir malzeme arayışı esnasında, 1971 senesinde Dupont tarafından geliştirilmiştir. Bu Kevlar olarak adlandırılan para-aramiddir.⁴⁸

⁴⁸ E.Y. Bulgun, M. Yılmaz, “İtfaiye Elbiseleri Tasarımında Son Gelişmeler”, Tekstil ve Mühendis Dergisi, Sayı 77.

Resim 6.36 : Pamuklu Kumaş ile Aramid Lifli Koruyucu Kıyafetin Yanma Sonrası

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı Eğitim Şube Müdürlüğü

Pamuklu ve aramid liflerinden yapılmış iki ayrı kıyafetin direk alevle maruz bırakıldıklarında vücutta oluşan hasarları görülmektedir. Yukarıdaki resimde mor olan renkler vücuttaki ciddi yanıkları göstermektedir. Soldaki resimde koruyucu kıyafet giymemiş bir itfaiye erinin vücudundaki hemen her yerin ciddi olarak yandığı gözlemlenirken sağdaki fotoğrafta ise koruyucu kıyafet giyen bir itfaiye erinde sadece kısmi yanıklar olduğu görülür.

Nomex ve PBI lifleri ile belirli oranlarda karışım yapılarak da kullanılmaktadırlar. Bu liflerin bazılarının çeşitli oranlardaki karışımları ile farklı lifler elde edilmiştir.

İtfaiye teşkilatlarında kullanılmakta olan ve pantolon ve ceketten oluşan koruyucu kıyafetlerin dış kumaşı, PBI veya Nomex, para-aramid (Kevlar) ve anti-statik özellikteki kumaşların karışımından imal edilmiştir. PBI veya Nomex kumaş, kıyafetin ısıya olan dayanımını artırır. Kevlar oranının fazla olması ise, kıyafetin

darbelere, aşınmaya, yırtılmaya vb. etkilere karşı dayanıklılığını arttırmaktadır. Her elbisede pantolon ve ceketin iç kısmında bu karışım oranları yazmaktadır.

Resim 6.37 : Nomex ile Pamuklu Kıyafetlerin Yanma Dereceleri

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı Eğitim Şube Müdürlüğü

Resim 6.38: Alev Sızdırma Testi

Kaynak: https://fire-retardant-fabric.ready-online.com/fire-resistant-clothing-1_tr.html

(Erişim Tarihi 05.01.2020)

Resim 6.39: Diğer Liflerden ve PBI Lifinden Yapılmış Kıyafet

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı Eğitim Şube Müdürlüğü

SONUÇ

Doğal ya da yapay şekilde meydana gelen patlama, parlama, yangın vb. olaylar şehirleri ve insan hayatını tehdit edebilecek boyutta can ve mal güvenliğine neden olmaktadır. Yangınların çoğunluğu mangallardan dökülen korlar, farkında olmadan eritilen yağların parlaması, etrafı aydınlatmak için kullanılan mumlar, mutfakta tutuşan yağlar, saçılan nargile ateşi, söndürülmeyen sigaralar, yıldırım düşmesi, şiddetli rüzgarda ocak ve baca tutuşması daha çok da kundaklama gibi sebeplerden başlamıştır. Kış aylarında ısınmak için yakılan sobalardan, mangallardan kıvılcımların dökülmesi, soba bacalarında oluşan çatlaklardan ahşap çatıların tutuşarak yayılması ve lodoslu günlerde bacanın ev içerisini girmesi önemli yangın nedenlerini oluşturmaktadır. Yaz aylarında ise mangal, nargile ve sigara ile kundaklama nedeniyle yangınlar yaşanmaktadır. Yangınların bir nedenle başlaması ve hızlı bir şekilde etrafa yayılıp felaket boyutuna ulaşmasının nedeni ise birbirine yakın derece bulunan ahşap evler veya binalar, dar sokaklar, şiddetli rüzgarlar, yeterli su bulunmaması, söndürme ekipmanlarının ve ekip organizasyonunun yetersizliğidir.

Özellikle teknolojinin yeterli olmadığı 18.yy – 20.yy aralığında İstanbul yangınlarında yangınla mücadele etmek, yardım çağırmak ve yangınların diğer etrafta bulunan evler, binalar veya doğal çevreye sıçramasını engellemeden söndürmeye çalışmak güç olmuştur. Yapı olarak ahşap evlerin fazla sayıda ve birbirlerine yakın olması yangınların kısa sürede artmasını sağlamıştır. Tulumbacılar döneminde hiçbir donanıma sahip olunamaması, gönüllü itfaiyecilik dediğimiz kavramın benimsenmesi ile oluşan müdahalelerde halkın kontrolsüz ve disiplinsiz bir diğer ifadeyle dağınık müdahale anlayışı maddi ve manevi kayıplara yol açmıştır.

Görevi yangınla mücadele etmek olan itfaiyeciler birçok alana göre stresli, tehlikeli ve zor bir mesleği icra etmektedirler. Bu yüzden itfaiye biriminde görev yapacak kişilerin mesleki bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir. Bir mesleğin ilk ve basit versiyonu olan Tulumbacılar dönemi ile başlayan halkın bilgi ve donanımının birçok soruna yol açması dışında yangınların kontrolsüz bir şekilde yayılması can ve mal güvenliğine yol açmıştır. Yangın kayıplarını önlemek amacıyla II. Sultan Abdülaziz itfaiye biriminin başına Szehenyi Paşa getirilmesini istemiştir. Szehenyi Paşa ile

beraber kılık kıyafet ve yönetim olarak birçok sistem değişmiştir. İtfaiye teşkilatının öncelikle disipline edilmesi sonrasında ise kılık kıyafet düzeninin değişmesiyle yeni bir döneme girmiştir.

Tulumbacılar döneminde değişime uğrayan kıyafetlerde hiçbir detay, amblem, aksesuar vb. malzemeler kullanılmadan giyilmiştir. Szehenyi Paşa ile kamerçin isimli ayakkabıların yerine çizmenin kullanılması bacakları daha korunaklı hale getirdiği gibi itfaiye birimlerinin tek tip görüntüsünü ortaya çıkmasına yol açtığı gibi ekibin ayırt edilebilirliğine yol açmıştır. O dönemde bel kısmına takılan ip askılıklarda araç gereçlerini taşımalarını, yangına müdahale hızlarını yükseltmiştir. Başlarına takılan külâh yerini fes almıştır. Teknolojik zamanın getirdikleriyle beraber kılık kıyafette bulunan aksesuarların apoletlerin yerini sadelik almıştır. Rütbeyi ifade eden 1930 yılında apoletlerin yerine rütbeyi ifade eden 1960 yılında armalar almıştır. Yangınla mücadelede harcanan zamanın önemi büyük olmasının yanı sıra müdahalede giyilen kıyafetinde kullanışlı olması gerekmektedir. Szehenyi paşa döneminde giyilen çizmeler, pantolon ve ceketlerin yanı sıra kullandıkları aletleri üzerlerinde taşıyabilecekleri kemerler ve askılıklarda eklenmiştir. Giysilerin değişmesiyle müdahale grubu daha rahat ve hızlı hareket edebilmelerini sağlamıştır. Szehenyi Paşa ile kurulmuş olan düzen ve disipline cumhuriyet döneminin kurulmasıyla günümüze kadar gelmiş olup, teknolojinin katkısıyla da gelişmiştir.

Yangın anında giyilen giysilerin önemi yüksek olup, yangının derecesine ve ihtiyaçlarına göre sınıflandırılmaktadırlar. Yangın ve alev maruz kalan itfaiyecilerin giydiği giysilerin önemi yüksek olup yangın derecesine göre sınıflandırılmaktadır. İtfaiyeciler sadece termal etkilerden etkilemezler. İtfaiyeciler fizyolojik rahatsızlık yaşadıkları gibi psikolojik rahatsızlıklar da yaşamaktadırlar. Kıyafetlerin kullanışlı olmaması müdahalecinin hareket yeteneğini azaltmaktadır. Giyilen kişisel koruyucu donanımların performansının yüksekliği itfaiyecinin hızlı ve yerinde müdahalesine olanak vererek hem ekonomik zararın hem de can kaybının azaltılmasında önemli bir rol oynamaktadır. İtfaiyecilerin giydiği koruyucu ve ısıya dayanıklı elbise, ısıya dayanıklı başlık, çizme, eldiven, termal içlik ve alüminize kıyafet kişisel konfor sağlarken, yaralanma ve ölüm risklerini de en aza indirmektedir.

Geçmişte Tulumbacılar döneminde keçe, yün ve pamuktan üretilen giysiler yapılmış; Szehenyi Paşa döneminde getirilen askeri düzen ile tek tip görsellik ve benzer

kumaşların kullanımına devam edilmiş; günümüz İstanbul itfaiyesinde ise alüminize özellikli cam elyafından üretilmiş kumaşlar kullanılmıştır. Cam elyaf veya preox kumaşı yanmaz özelliğe sahiptir. Bir yüzeyine sıcaklığa dayanıklı polyester ve alüminyum folyonun vakum altında kaplanması yoluyla üretilmiştir. Bu teknik çatlamaz, kırılmaz, asit, baz, tuz ve petrol ürünlerine karşı dayanıklıdır. Ancak bu kadar dayanıklı üretilen bu giysilerin bazı dezavantajları da vardır. Korunaklı olan bu giysiler vücutta oluşan teri dışarıya yeterince atamadığı için kısa sürede vücut ısısını yükselterek kişiye rahatsızlık verir. Kullanılan kumaşların sadece yanma özelliği değil su geçirmez özelliği de geliştirilmiştir. Bu sayede sel, yağmur vb. zor şartlarda çalışmak daha kolay hale gelmiştir.

Giysilerin koruyuculuğu dışında fark edilebilmeleri için ışığı yansıtan reflektör bantlar kullanılmıştır. Reflektörler, gündüz ve gece görüşünü kolaylaştırmak amacıyla turuncu, sarı, kırmızı veya fosfor renkli kumaşlardan üretilmiştir. Kullanılan şeritler gelen ışığı yansıtmak için alüminyum folyo, fosfor vb. maddelerden üretilmiştir. Vücudun belirlenen alanlarına; kol manşetlerine, ayak bileklerine ve sırt bölgelerine dikilen bu kumaşlar itfaiyecilerin görülebilmelerini sağlamaktadır.

Bu çalışmada İstanbul itfaiyesinin Osmanlı döneminden günümüze kadarki değişimi incelenmiştir. İstanbul itfaiye sisteminin yangın söndürme anında geçmişten günümüze geçirdiği değişimler giysi biçimleri, kullanılan kumaşlar, aksesuarlar, teknolojik gelişmeler, araç gereçler ve benzeri etmenler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Genel olarak müdahale sırasında giyilen giysilerin üniformalara dönüştüğü; kullanışlılık ve koruyuculuk anlamında teknolojinin de yardımıyla büyük ilerlemeler kaydettiğini gözlemlemek mümkündür. Günümüzde yapılan yanma testlerinin sonucunda itfaiyecilerin bedenlerini belli dereceye kadar sadece sınırlı bir zaman süresince alevlerden koruyacak giysiler üretilmiştir. Ancak bazı durumlarda müdahale anında koruyucu giysilerin altında deride oluşan kızarıklıklardan gerekli teknolojik gelişimin tam olarak tamamlanamadığı ve üzerinde çalışmaların devam etmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Akdur, Recep, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3, 21. Yüzyılda Türkiye 25-27 Ocak 2000, Ankara Üniversitesi Basımevi 2000.

Abdurrahman Kılıç, İstanbul Yangın Kuleleri ve Çığırkanları, 1.Baskı, İstanbul: Yem Yayın, 2019.

Abdurrahman Kılıç, İstanbul Yangın Kuleleri ve Çığırkanları, 1.Baskı, İstanbul: Yem Yayın, s.47, 2019.

Abdurrahman Kılıç, Ateşi Tutan Eller, Ateş Kahramanları, İstanbul: Teknik Yayıncılık, 2010.

Abdurrahman Kılıç, Ateşi Tutan Eller, Ateş Kahramanları, İstanbul: Teknik Yayıncılık, 2010.

Coppola, D.P. ve Maloney, E.K. (2009), Communicating Emergency Preparedness: Strategies for Creating Disaster Resilient Public, CRC Press.

Crane, D. (2003), Moda ve Gündemleri (Çeviri Özge Çelik) İstanbul, Ayrıntı Yayınları (Eserin orijinali 2000'de yayımlandı).

Cezar, Mustafa; A.g.e., s.329.

Çelik, Yüksel; "Ateş Pervaneleri :Tulumbacılar".Kadir Has Üniversitesi Rezzan Has Müzesi Kataloğu, s.32, İstanbul, 2011.

Deny, J.; "Tulumbadji ", E.J.Brills First Encyclopaedia of Islam 1913-1936, Ed.M.Th. Houtsma ve A.J. Wensinck,1927.

Deng, T.J., Hsieh, C.H., Yang, C. ve Sheu, H.J. (2001), A Conceptual Framework for Improving Fire-Fighting Service Quality of a Public Fire Department, *International Journal of Public Administration*, 24(4), 405-422.

E.Y. Bulgun, M. Yılmaz, “İtfaiye Elbiseleri Tasarımında Son Gelişmeler”, *Tekstil ve Mühendis Dergisi*, Sayı 77.

E.Y. Bulgun, M. Yılmaz, “İtfaiye Elbiseleri Tasarımında Son Gelişmeler”, *Tekstil ve Mühendis Dergisi*, Sayı 77.

ERLER, Mehmet Yavuz, XIX.Yüzyıldaki Bazı Afetler ve Osmanlı Yönetimi.” *Türkler*, C.13 (2002): 1384-1400.

Gültek, M. (1984), Yangınla Mücadele Sanayide ve Günlük Yaşantımızda Esasları, *MESS Eğitim Kitapları Dizisi- 7*.

Gönen, E., Bayraktar, M. ve Özgen, Ö. (1991). Hazır giyim üretiminde antropometri. 3. *Ergonomi Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara, 118-131.

Hrand D. Andreasyan, “Eremya Aelebi’nin Yangınlar Tarihi”, TD, 1973, sy.27, s.60.

İstanbul İtfaiyesi 1714-1759, İstanbul 1959, s. 3; Osman Nuri, A.g.e., I, 1193; İhsan, A.g.e., s. 86.

İtfaiyenin Tarihçesi, Uras Basımevi, s.5, İstanbul, 1935.

Jeno, Roncsik; Grof Szechenyi Ödön, Kiadta A Magyar Országos Tozolto Szövetseg, s.14, Debrecen, 1938.

Kamışkan, E. (2012). Giysi Seçiminde Renk. Curaoğlu, F. (Editör). *Giysi Seçimi*, Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2689, 74-97.

Karabay, Hatice; “İstanbul Alev Alev”, Tarih ve Düşünce, Sayı 44, s.34, İstanbul, Kasım 2003.

Kadir Has Üniversitesi Rezan Has Müzesi, Ateş Pervaneleri: Tulumbacılar, 1.Baskı, İstanbul, 2011, s.11.

Kuzucu, Kemalettin; “Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi”, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı 14, s.41, İstanbul, 2006.

Kuzucu, Kemalettin; “Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi”, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı 14, s.42, İstanbul, 2006.

N. Ahmet Banoğlu, (2008). İstanbul Cehennemi: Tarihte Büyük Yangınlar,1.Baskı, İstanbul: Kapı Yayınları, s.1.

Osman Nuri, Mecelle-i Umur-ı Belediye, İstanbul 1332, I, 1189.

Özgür, H. ve Azaklı, S. (2001), Osmanlı’da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 153-172.

Reşad Ekrem Koçu, İstanbul Tulumbacıları, s.2, İstanbul: Ana Yayınevi,1981.

Reşad Ekrem, Koçu; İstanbul Tulumbacıları, s.9, Ana Yayınevi, İstanbul, 1981.

Sertoğlu, Midhat; “İlk Yangın Tulumbası ve Tulumbacılar”, Yıllar Boyu Tarih Dergisi, Sayı 2, s.12, Şubat 1980.

Sakaoğlu, Necdet; “Osmanlı Dönemi Yangınları”, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, s.430, Tarih Vakfı,1993.

Tezel, Z., Şahin, H. ve Şanlı, H. S. (2012). Konaklama tesislerinde çalışan personelin iş kıyafetinden memnun olma durumlarının incelenmesi: Antalya örneği. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (2), 33-42.

TANIŞ, Cihat, Osmanlı Arşiv Belgelerinde 1903 Malazgirt Depremi, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 6/1: s.61-66.

Tekeli, İlhan; “Osmanlı İmparatorluğu’nda Kent Planlama Pratiğinin Gelişimi ve Kültürel Mirasın Korunmasında Etkileri”, Ed. Vecdi Akyüz, Seyfettin Ünlü, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler, Cilt 1, s.367, İlke Yayınları, İstanbul, 1996.

TANIŞ, Cihat, 1956 Gerze Yangını: Bir İlçenin Kül Oluşu, *Journal of International Social Research*, 9/47, s. 301- 310.

Tural, E. (2004), Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika’da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(1), 68-90.

Taşkın, H. (2012), Afet ve Acil Durum Yönetiminde İtfaiyenin Rolü ve Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.s.73.

Tural, E. (2004), Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika’da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(1), 67-91.

Türker, S. (2009), Temel İtfaiyecilik ve Yangından Korunma 1, Adana: Altın Koza Yayınları.

Thiel, A., Stern J., Kimball, J. ve Hankin, N. (2003), Special Report: Trends and Hazards in Firefighter Training, U.S. Fire Administration/Technical Report Series, Homeland Security, USFA-TR-100/May 2003.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; A.g.e., s.84.

Uzunçarşılı , İsmail Hakkı; Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı, Cilt 1, s.84, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988.

Ünver, Süheyl; “İstanbul’un İlk Yangın Kulesi”, Hayat Tarih Mecmuası, Yıl 7, Sayı 9, s.36-40, İstanbul,1971.

Wolfgang Müller-Wiener, Bizans’tan Osmanlı’ya İstanbul Limanı, çev. Erol Özbek, İstanbul 1988, s.7,16

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://islamansiklopedisi.org.tr/odon-secenyi-pasa> (Erişim Tarihi 8.01.2020)

<http://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/tarihce.html> (Erişim Tarihi : 5.01.2020)

İtfaiye, <https://islamansiklopedisi.org.tr/itfaiye> (Erişim Tarihi 2.02.2020)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Gamze TANYILDIZ

Doğum Yeri ve Yılı: Hollanda / 24.05.1991

E-posta : gamzetanyildizz@gmail.com

Eğitim Durumu

Yüksek Lisans: Işık Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı (2017- 2020)

Pedagojik Formasyon Eğitim Sertifikası: Marmara Üniversitesi (2017 Eylül- 2018 Haziran)

Yüksek Lisans: Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler Reklamcılık ve Tanıtım (2015-2016)3,70

Lisans: Beykent Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü (2010-2014) 3,04

Lisans: Beykent Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü – Çift Ana Dal (2010-2014) 3,34

Program bilgisi:

Adobe Photoshop ,Adobe Illustrator ,Adobe Indesign,Adobe After Effect, Cinema 4D